

ULUSAL STAJYER AVUKAT ÇALIŞTAYI

SONUÇ RAPORU

21-22 EKİM 2023

İÇİNDEKİLER

GENEL AÇIKLAMALAR.....	4
I. STAJ VERİMLİLİĞİ	5
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	5
<u>A. Genel sorunların incelenmesi</u>	
1. Adliye stajının amacına uygun ve verimli geçirilememesi sorunu	5
2. Stajyer avukatların ekonomik sorunlar nedeniyle başka bir işte çalışmak zorunda kalması sorunu.....	7
3. Stajyer avukatların avukatlık stajlarına başlayabilecekleri büroları bulma sorunu.....	7
4. Stajyer avukatların belirsiz mesai saatleriyle çalışmak zorunda kalması sorunu.....	8
5. Stajyer avukatların yanında staj yaptıkları avukat hakkında öneri/şikâyet mekanizmasının bulunmaması sorunu	9
6. Avukatlık stajı yapılan ofislerin stajyer avukatı gereği gibi mesleğe hazırlamaması sorunu	10
7. Baro etkinlikleri, staj dersleri, adliyede duruşma izleme, dosya inceleme gibi konularda staj yapılan ofisten izin almakta yaşanan güçlük sorunu.....	10
8. Eğitimlerin yüz yüze yapılıyor olması sorunu	11
<u>B. Ankara Barosunda Var Olan Sorunların İncelenmesi</u>	
1. Eğitim sürelerinin uzunluğu sorunu	12
2. Seminer konularının kısıtlı ve zorunlu olması sorunu	12
3. Devamsızlık hakkının az ve kısıtlı olması sorunu	12
II. STAJ SÜRECİNDEKİ ZORLUKLAR.....	13
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	13
1. Staj Başlangıcında ve Sürecinde Ödenen Ücretler	13
2. Ruhsat Başvuru Ücretleri.....	14
3. Adliye Çalışanları ile Stajyer Olunması Sebebiyle Sorun Yaşanması.....	15
4. Staj Yeri Bulmada Yaşanan Sorunlar.....	15
5. Olur Belgesi, Takdim Belgesi ve Araştırmacı Avukat Sorunu	16
6. Baro Derslerinin ve Zorunlu Seminerlerin Farklılık Göstermesi ve Devamsızlık Durumları ..	17
7. Staj Bitirme Tezi ve Mülakat Sorunu.....	18
8. Psikolojik, Fiziksel ve Cinsel Şiddet Sorunu	18
9. Ofis İçerisindeki Masraflar	19
10. Stajyer Avukatlara Avukatlık Mesleği ile Bağdaşmayan İşlerin Yaptırılması Sorunu	19
11. Stajyere Verilen Harçlık Sorunu ve Maddi Kaygılardan Ötürü Farklı İşlerde Çalışmak Zorunda Kalması.....	20
12. Stajyerler Arasında Cinsiyet Eşitsizliği.....	21
13. Staj Kredisi Sorunu	22
14. Stajyerin Avukat Kimliğinin Etkili Olmaması Sorunu.....	23
15. Stajyer Avukatların Duruşma İzlemeye Alınmaması.....	25
16. Sık Sık Stajyer Değişikliği Yapan Ofislerin İncelenmesi	26
17. Üç Aylık Raporların Sadece Avukatlardan Alınması	27
18. Avukatlık Kanunu Madde 11 Gereğince Dışarıdan İş Alma Yasağı	28
19. Adliye Stajı Süreci – İmza Evrak Taşınması.....	29
20. Her Baroda Stajyer Avukat Temsilciliğinin Bulunmaması.....	29
21. Ulusal Stajyer Avukat Çalıştayı 'na Katılım Ücretlerinin Karşılanmaması	30

22. Avukatlık Staj Yönetmeliği.....	31
III. AYRIMCILIK VE MOBBİNG	32
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	33
1. Mobbing, Ayrımcılık ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Konularında Bilgi ve Donanım Eksikliği.....	33
2. Mobbing ve Ayrımcılığa Maruz Kalan Stajyer Avukatlar İçin İvedilikle Çalışma Sağlayacak Denetim Mekanizması	34
3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Nedeniyle Karşılaşılan Sorunlar.....	35
4. Stajyer Avukatların Fiziksel Engelleri Nedeniyle Uğradığı Ayrımcılık	37
IV. MADDİ KAYGILAR	38
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	40
1. Yüksek ruhsat ücretlerine yönelik stajyer avukat sorunları	40
2. Stajyer Avukatlara verilen TBB staj kredisinin mevcut ekonomik şartların çok altında olması ve geri ödenme süresinin kısa olması sorunu.....	41
3. İlçelerde yaşayan stajyerlerin, Adalet Komisyonunun kararı ile adliye stajlarının merkez mahkeme ve savcılıklarda yaptırılması sorunu	41
4. Danıştay 11. Dairesi 'nin Avukatlık Kanunu m. 11 'i stajyere ücret verilemeyeceğine yönelik dayanak göstermesi sorunu	42
5. Stajyer avukatlara yönelik devlet ve baro yönlü bütçe oluşturulamaması sorunu	43
6. Siyasetten bağımsız bir platform mevcut olmadığı için sorunlara çözüm sağlanamamasının sorun teşkil etmesi	45
V. STAJYERİN KİMLİĞİ.....	47
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	47
1. Stajyer avukatın tanımı.....	47
2. Stajyer avukatın amacı	48
3. Stajyer avukatın ücret hakkı	48
4. Stajyer avukatın çalışma hakkı.....	49
5. Stajyer avukatın izin hakkı.....	50
6. Stajyer avukatın sosyal güvenlik hakkı.....	50
7. Stajyer avukatın şikâyet hakkı	50
8. Staj sürecinde noterlik tecrübesi	51
VI. STAJ SONRASI.....	52
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	52
1. Kontrolsüzce artan avukat sayısı ve mesleki nitelik endişesi sorunu	52
2. Fırsat eşitsizliği, haksız rekabet ve serbest avukat olarak başlamanın zorlukları sorunu	53
3. Baro ataması müdafiliğinin iyileştirilmesi zorunluluğu.....	54
4. Bağlı çalışan avukatlara dair sorunlar	55
5. İş arama sürecinde yaşanan sorunlar	56
6. Ruhsat alma sürecinde yaşanan sorunlar	56
7. Mesleğin ilk yıllarında yaşanan ekonomik sorunlar	57

GENEL AÇIKLAMALAR

Çalıştaya toplam 35 farklı barodan stajyer avukatlar başvuru yapmıştır. Çalıştayı birinci günü, atölyeler 21 Ekim 2023 tarihinde Ankara Barosu Eğitim Merkezi'nde 32 barodan yaklaşık 70 katılımcı ve 20 yürütücü ve 2 koordinatör ile gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen atölyelerin konu başlıkları şu şekildedir;

- I. Staj verimliliği,
- II. Staj sürecindeki zorluklar,
- III. Ayrımcılık ve mobbing,
- IV. Maddi kaygılar,
- V. Stajyerin kimliği,
- VI. Staj sonrası.

Atölye başlıklarının belirlenmesinde Ankara Barosu bünyesinde 1391 stajyer avukatın katılımı ile tamamlanan anketin sonuçları referans alınmıştır. Ankara Barosu Grup Sözcüleri Alt Kurulu tarafından raporlanan veriler atölyeler sürecinde katılımcılar ile paylaşılarak istatistiki bir taban oluşturulması amaçlanmıştır.

Çalıştayı ikinci günü 22 Ekim 2023 tarihinde TBB Av. Teoman Evren Konferans Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. Atölyeler sürecinde tespit edilen sorunlar ve bu sorunlara dair üretilen çözüm önerileri bildiri olarak her grup tarafından okunmuştur. Katılımcıların bu süreçte çözüm önerilerini geliştirmesi beklenmiştir.

Bildiriler okunması sonrası metinler son kez düzenlenmiş ve ortak metin haline getirilmiştir.

I. STAJ VERİMLİLİĞİ

2023 yılı itibariyle Türkiye’de 55’i devlet üniversitesinde 95’i vakıf üniversitesinde olmak üzere toplamda 150 hukuk fakültesi bulunmaktadır.¹ 2022 yılı itibariyle 85 bini aşkın öğrenci hukuk fakültesinde okumaktayken yaklaşık olarak 20 bin öğrenci hukuk fakültesinden mezun olmuştur. 2022 yılında 20 bini aşkın hukuk fakültesi mezununun 17 bini aşkını ise çeşitli barolara avukatlık stajını başlatmak üzere başvurmuştur.

Sürekli yeni hukuk fakültelerinin açılması, hukuk fakültesi kontenjanlarının yüksek olması, öğrenci sayısını karşılayabilecek yeterli akademik personelin bulunmaması vb. sorunlar meslek itibarının ve mesleki dayanışmanın korunması yönünde ciddi endişeleri de beraberinde getirmiştir. Mesleğe başlamadan önceki son durak olarak görülen avukatlık stajı süresince stajyer avukatın göreceği eğitimin asıl amacı *hukuk bilgilerini bilimsel verilerden ayrılmaksızın ve bilimin yöntemlerini kullanarak somut olaylara uygulayabilen, yargılama süresince yargılama faaliyetinin yönetimine ve kararın oluşumuna etkin biçimde katılabilen, meslek ilke ve kurallarına bağlı, hak arama özgürlüğünün yaşama geçmesi için uğraş veren, insan haklarına saygılı, demokrasi ve hukukun üstünlüğünden ayrılmayan, bağımsız ve özgür avukatların yetiştirmektir.*²

Her ne kadar staj sürecinin amacı yukarıda belirtilmişse de barolar arasındaki uygulama farkları, avukatların stajyer avukatlara bakışı, stajyer avukat sayısının önemli ölçüde fazlalığı vb. sebeplerle avukatlık stajından amaçlanan verim sağlanamamaktadır. İşbu çalışmada 32 barodan stajyer avukatların katılımıyla önceden hazırlanan anket çalışmalarının değerlendirilmesi yapılarak bu doğrultuda tespit edilen sorunlara karşı çözüm önerileri tartışılacaktır.

Staj Verimliliği başlığında 3’ü yürütücü 12’si katılımcı olmak üzere 15 kişi görev almıştır. İlgili soruna çözüm önerilerinin ikiden fazla olması halinde her kişiye iki lehe oy verme hakkı verilmiştir.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

A. Genel Sorunların İncelenmesi:

1. Adliye stajının amacına uygun ve verimli geçirilememesi sorunu:

Yasal avukatlık stajının ilk 6 aylık süreci Adalet Bakanlığı gözetiminde adliyelerde gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte stajyer avukatların dönemsel olarak belli mahkemeler bünyesinde yargılama sürecini tecrübe etmesi amaçlanmaktadır. Çalışmaya katılan stajyer avukatlardan edinilen bilgiler doğrultusunda birçok ilde stajın ilk 6 aylık aşamasında stajyer avukatlara herhangi bir bilgi

¹ <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10094>

² TBB Avukatlık Staj Yönetmeliği md.1

aktarımı yapılmamakta olduğu ve sürecin bir imza çizelgesinin doldurulmasından ibaret olduğu tespit edilmiştir. Nitekim Ankara Barosu bünyesinde hazırlanan ankette “*Adliye stajı sürecinin amacına uygun olarak gerçekleştirildiğini düşünüyor musunuz?*” sorusuna 1319 katılımcıdan 1149 katılımcı sürecin verimsiz olduğunu belirtmiştir. Söz konusu sorun nedeniyle katılımcıların çözüm önerileri değerlendirilmiş ve şu çözüm yollarına ulaşılmıştır;

- a. İlk 6 aylık adliye stajının, hukuk fakültesinin 5. yılına yayılarak uygulanması gerekir. Bu şekilde kişilerin hem ilk 6 aylık staj sürecinde öğrencilik statüsü sona ermeyecek hem de fakülte eğitimi doğrultusunda gerçekleşmesi nedeniyle süreç okullar ve YÖK tarafından denetlenebilecektir.

Oylama: 9 oy almıştır.

- b. Adliye stajı sürecinde her bir stajyere; her bir mahkeme tarafından spesifik olarak bir dava dosyası atanabilir. Bu şekilde kişiler staj sürecinde bir dava dosyasının bir yıllık ilerleyişini baştan sona takip edebilecektir. Bununla beraber belli dönemlerde hâkimler tarafından karara çıkmış bir dosya üzerinden stajyerlere topluca baştan sona yargılamanın süreci hakkında bilgi aktarılabilir.

Oylama: 6 oy almıştır.

- c. Sürecin çok uzun olması nedeniyle verimliliğin düştüğü düşünülmektedir. Bu nedenle bir yıllık staj süreci 6 aya düşürülerek ilk 3 aylık süreci adliye stajı sonraki 3 aylık süreci avukat yanında yapılması durumunda sürecin kısalması nedeniyle ilgili makamlar daha verimli eğitim verebilir.

Oylama: 2 oy almıştır.

6 aylık adliye stajının 5 yıllık hukuk fakültesi eğitimine dahil edilmesi çözümü **oy çokluğu** ile kabul edilmiştir.

Kabul edilen çözüm önerisine ek olarak adliye stajının kapsamının genişletilerek avukatların yoğun işlem yaptığı karakol, Sosyal Güvenlik Kurumu, vergi dairesi, ceza infaz kurumları gibi idari makamların da staj sürecine dahil edilmesi ek çözümü iletilmiştir. Ek çözüm önerisi 15 katılımcıdan 10 kişinin oy vermesi nedeniyle asıl çözüme eklenmiştir.

Asıl çözüme ek olarak adliye stajı ile ilgili kazanımların olduğu yol gösterici bir yönergenin barolar tarafından hazırlanarak Adalet Bakanlığına ve hukuk fakültelerine gönderilmesi fikri **oy birliği** ile kabul edilmiştir. Hazırlanan yönerge Adalet Bakanlığının onayı ile hâkim ve savcılara gönderilebilir.

Karşı oy “*Yapılan müfredat değişikliğinin hukuk fakültesi müfredatının sıkışık olması nedeniyle yapıldığını düşünüyorum. Bu nedenle yeni müfredata bir de adliye stajının eklenmesi eğitim sürecini olumsuz etkileyebilir yahut uzatabilir.*” şeklinde sunulmuştur.

Karşı oy “*Hukuk fakültesini bitiren herkes avukatlık mesleğini yapmak zorunda değildir. Avukatlık nevi şahsına münhasır bir meslek olup bu mesleğe yönelik başkaca bir eğitim verilmelidir. Hukuk fakültesi kapsamında bir eğitim verilecek ise bunun avukatlık mesleğine yönelik değil; hâkimlik, savcılık, noterlik ve sair mesleklere yönelik olması gerekmektedir.*” şeklinde sunulmuştur.

Karşı oy “*Hukuk fakültesi bilimsel eğitim veren üniversiteler bünyesindedir. Bu nedenle üniversiteler nezdinde teknik ve pratik eğitim verilmemesi gerekmektedir.*” şeklinde sunulmuştur.

2. Stajyer avukatların ekonomik sorunlar nedeniyle başka bir işte çalışmak zorunda kalması sorunu:

Stajyer avukatlar yasal mevzuat nedeniyle staj sürecinde ücret alamamaktadır. Staj süresince tam gün çalışmak zorunda kalan stajyer avukatların önemli bir kısmı ise maddi kaygılar nedeniyle staj sürecine ek olarak bir işte çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Öyle ki Ankara Barosu bünyesinde 1391 katılımcının katıldığı anket sonuçları incelendiğinde; stajyer avukatların %30,2’si ek bir işte çalışmak zorunda kalmaktadırlar yahut ek bir işe gereksinim duymaktadırlar. Stajyer avukatlar, maddi kaygılar sebebiyle ek bir işte çalışmak zorunda kalıp bu sebeple staj eğitimini verimsiz geçirmektedir. Staj verimliliği ekibi olarak stajyer avukatların maddi kaygıları konusu çalışma alanımıza girmemekte olup Maddi Kaygılar çalışma grubu bu sorun hakkında çözüm önerileri üzerinde çalışmıştır. Ancak Maddi Kaygılar ekibinin ürettiği çözümler doğrultusunda hareket edilmesi durumunda stajyer avukatlar ek bir işte çalışma gereksinimi duymayıp staj sürecinde tamamıyla mesleki gelişimlerine odaklanabilecektir.

3. Stajyer avukatların avukatlık stajlarına başlayabilecekleri büroları bulma sorunu:

Avukatlık stajının ilk 6 ayı adliye bünyesinde, ikinci 6 ayı ise avukat yanında gerçekleştirilmektedir. Ancak stajyer avukatların önemli bir kısmı avukatlık stajını yapabilecekleri büroları bulmakta zorlanmaktadırlar. Örneğin Ankara Barosu bünyesinde gerçekleştirilen anketin ilgili sorusu 1212 stajyer avukat tarafında yanıtlanmış ve yanıtlayan stajyer avukatların yalnızca %25’i baro ilan sayfasında yer alan stajyer arama ilanlarıyla staj yapacak ofislerini bulmuşlardır. Çalıştay kapsamında bu sorunun yalnızca Ankara’da staj yapan stajyer avukatların sorunu olmadığı tespit edilmiştir. Özellikle nüfusu az olan şehirlerde stajyer avukatların tanıdıkları vasıtası ile staj yeri bulabildikleri, avukat tanıdığı olmayanların ise staj yeri bulmakta güçlük çektiği, baroların ilan sayfalarının yeterince aktif olmadığı tespit edilmiştir. Bu soruna ilişkin çözüm önerileri aşağıdadır:

- a. Stajyerleri avukatların yanına baro atayabilir. Stajyer arayan avukatlar ve bürolar, uzmanlık alanıyla birlikte bunu baroya bildirebilir. Stajyerler buna göre avukatlar arasında tercih yapabilir ve tercihlere dikkat edilerek baro stajyerlere avukat atayabilir. Avukatların kabulü ile süreç devam edebilir.

Oylama: 3 oy almıştır.

b. İlanların Türkiye Barolar Birliği üzerinden yayınlanması önerilmiştir.

Oylama: 3 oy almıştır.

c. Baro Başkanlığı tarafından stajyer alacak avukatları tespit ederek liste oluşturulması ve bu listenin stajyer avukatlara sunulması önerilmiştir.

Oylama: 2 oy almıştır.

d. Ankara Barosundaki mevcut sistemin geliştirilmesi ve her baronun bu sistemin kullanılması için teşvik edilmesi önerilmiştir.

Oylama: 10 oy almıştır.

Oy çokluğu ile Ankara Barosunun ilan sayfası örnek gösterilmek suretiyle diğer tüm baroların ilan sayfalarının aktifleştirilmesi; ilanlarda ücret, staj şartları, mesai saatleri, ofisin konumu ve iş tanımı gibi özelliklerin belirtilmesinin zorunlu olması ile ilanlarda zorunlu unsurları taşımayan ilanların baro yönetimi tarafından kaldırılarak ilanların denetlenmesine karar verilmiştir.

4. Stajyer avukatların belirsiz mesai saatleriyle çalışmak zorunda kalması sorunu:

Stajyer avukatların önemli bir kısmı yasal haftalık 45 saatlik mesai saatinin çok üstünde mesai yapmaktadır. Bununla birlikte pek çok stajyer avukat için mesai saatleri belirsizdir. İşbu sebeple stajyer avukat sosyal ve kişisel hayatını düzenlemekte zorluk çektiği gibi staj eğitiminden istenen verimi alamamaktadır. Çalıştay kapsamında bu sorunun çözümüne ilişkin olarak aşağıdaki fikirler üretilmiştir:

a. Adliye mesai saatlerinde çalışılması için avukatların teşvik edilmesi gerekir. Teşvikin sağlanması için barolar tarafından avukatlara tavsiye yazısı gönderilebilir.

Oylama: 4 oy almıştır.

b. Stajyer avukatların çalıştırılmasında avukatların denetlenmesi için bir şikayet mekanizması ve denetleme kurumu oluşturulabilir. İş Kanunu'nda öngörülen sürelerin aşılması halinde avukatlara ilgili kurumca disiplin cezası öngörülmelidir.

Oylama: 11 oy almıştır.

Stajyer avukatların İş Kanunu'nda öngörülen süreler çerçevesinde çalışması **oy çokluğu** ile kabul edilmiştir. Burada yer alan çözüm önerisi, aşağıda detaylı olarak açıklayacağımız stajyer avukatların yanında staj yaptıkları avukatlar için şikâyet/öneri mekanizması oluşturulması sorununa da dayanak oluşturmuştur.

KARŞI OY: "Bu önerinin sonucu olarak ispat noktasında ciddi sıkıntıların yaşanabileceği ve avukatların yaptırımından çekinerek yanlarına stajyer avukat almak istememesi sorunuyla karşılaşılabilirliğini düşünüyorum." şeklinde sunulmuştur.

5. Stajyer avukatların yanında staj yaptıkları avukat hakkında öneri/şikâyet mekanizmasının bulunmaması sorunu:

Çalıştayda ve Ankara Barosu bünyesinde yapılan anket çalışması sonucunda stajyerlerin, yanında staj yaptığı avukatların fiilleri nedeniyle gideceği şikâyet mekanizmasının etkili olmadığı tespit edilmiştir. Teorik bakımdan stajyer avukatın yanında staj yaptığı avukatının işlediği fiiller nedeniyle onu disiplin kuruluna şikâyet hakkı olsa da uygulamada işlevselliği olmadığı gibi özellikle de küçük barolarda yapılan şikâyet başvurusunun, kişinin yeni staj yeri bulmasında hatta bağlı çalışacağı büro bulmasında engel oluşturduğu tespit edilmiştir. Çalıştay ile tespit edilmiş olan bu sorunun ana sebebinin özellikle staj sürecinde deneyimli olan avukatların, stajyer avukatlara zorluk çıkartma ihtimali olduğu düşünülmektedir. Bu soruna ilişkin çalıştay kapsamında üretilen çözüm önerileri aşağıdaki gibidir:

- a. Barolardaki staj eğitimi sürecinde denetim mekanizması oluşturulması/aktifleştirilmesi için TBB tarafından barolara resmi yazı gönderilmelidir. Baroya yapılan avukat şikâyetlerinde stajyer avukatlardan ücret alınmamalıdır. Stajyer avukatların şikâyet haklarına ilişkin baro derslerinde bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Oylama: 15 oy almıştır.

- b. Stajyerlerden staj dönemine ilişkin dönüt alınan bir sistem oluşturulması gerekmektedir. Bu sistemde tespit edilen sorunlar analiz edilerek yanında stajyer avukat bulunan avukatların tamamına genel bir uyarı ve bilgilendirme yazısı barolar tarafından gönderilmelidir.

Oylama: 3 oy almıştır.

- c. Stajyerlerin sicil numarası ile anonim şekilde giriş yaptığı, yanında staj yapılan avukatın şikâyet edilebildiği bir sistem her bir baro sayfasında oluşturulmalıdır. Şikâyet konusunda haklı görülen stajyer, farklı bir avukatın yanında staj yapmaya yönlendirilmelidir.

Oylama: 1 oy almıştır.

- d. Stajyerlere, staj dönemleri boyunca belirli aralıklarla anket doldurtularak staj döneminde sorun olup olmadığı denetlenebilir.

Oylama: 2 oy almıştır.

Oy birliği ile TBB tarafından baroların staj eğitimini denetleme komisyonu kurulmasına yönelik tavsiye yazısı yazılmasının, stajyerlerin yapmış oldukları şikâyetlerde başvuru ücreti alınmamasının ve stajyerlerin şikâyet mekanizması ile ilgili baro derslerinde bilgilendirilmesinin bu soruna çözüm olacağı kabul görmüştür.

Bildiri okunması sonrası eklenen alternatif çözüm önerisi; “Avukatlık Kanunu’nda şikâyet mekanizması öngörülmüş olmasına rağmen stajyer avukatlar yaşadığı sorunlar nedeniyle şikâyet yoluna gitmemektedir. Bu nedenle mevcut olan şikâyet mekanizmasına teşvik yönünden gerekli çalışmalar yapılmalıdır.” şeklindedir.

6. Avukatlık stajı yapılan ofislerin stajyer avukatı gereği gibi mesleğe hazırlamaması sorunu:

Çalıştayda birçok ilde avukatların; stajyeri meslektaş olarak görmemesi, stajyeri ucuz iş gücü olarak görmesi hatta bazı avukatların stajyeri ileride “rakip avukat” olarak görmesi gibi sebeplerin bu soruna sebebiyet verdiği hususları konuşulmuştur. Bu soruna çözüm önerisi olarak üç başlık konuşulmuş, bunlardan ikisi yüksek oy oranına ulaşmıştır.

- a. İlgili baronun, stajyer kabul eden avukata stajyer avukatın kazanımlarına ilişkin ayrıntılı bir müfredat iletmesidir. Aylık raporların avukat tarafından ayrıntılı hazırlanması ve stajyerin kazanımlarına ilişkin ayrıntılı raporların baroya verilmesidir.

Oylama: 10 oy almıştır.

- b. İlan sayfalarında ilan veren avukatlar için bir yorum paneli açılarak eski stajyerlerinden yalnızca memnun olanlara, panel üzerinden eski yanında staj yaptığı avukatına yorum yapma hakkı tanınabilir.

Oylama: 1 oy almıştır.

- c. Stajyer avukatlar staj bitiminde yanında staj yaptıkları avukatlara ilişkin rapor hazırlayarak baroya sunabilir.

Oylama: 9 oy almıştır.

Oy çokluğu ile barolar tarafından yanında stajyer çalıştıran avukatlara bir müfredat iletmesi ve aylık olarak avukattan, stajyerin gelişimi ile ilgili rapor hazırlayıp baroya göndermesi çözümü kabul edilmiştir.

KARŞI OY: “Müfredatta hazırlanan alanlarla ilgilenmeyen avukatların stajyer almaktan imtina etmesi mümkündür. Bu durum eşitlik ilkesine de aykırılık teşkil edecektir. Bu nedenle müfredatın genel kazanımlar halinde dikkatli bir şekilde hazırlanması gerekmektedir.” şeklinde sunulmuştur.

7. Baro etkinlikleri, staj dersleri, adliyede duruşma izleme, dosya inceleme gibi konularda staj yapılan ofisten izin almakta yaşanan güçlük sorunu:

Ankara Barosu bünyesinde yapılan anket verilerine göre tespit edilen bu sorunda, staj eğitimini yapmakta olan stajyer avukatların avukat yanı staj sürecinde kendilerini geliştirmek amacıyla adliye ve baro bünyesindeki faaliyetlere katılmak için izin almakta güçlük yaşamadığı anlaşılmıştır. Ancak bu soruya olumsuz yanıt veren kişilerin de azımsanmayacak sayıda olması sebebiyle çalıştayda bu soruna da değinilmiş; Türkiye’de diğer illerde staj yapan stajyer avukatların da benzer bir sorunu olduğu tespit edilmiştir. Bu soruna yönelik tek bir çözüm önerisi getirilmiş olup çözüm önerimiz **oy birliği** ile kabul görmüş; karşı oy kullanılmamıştır.

- a. TBB Staj Yönetmeliği'nin m. 16, m. 17 ve m. 18'si uyarınca tüm baroların stajyer avukat kabul eden avukatlarından, stajyerin baro eğitimlerine katılmasına izin vereceğine dair taahhütname alınması önerilmiştir. Taahhütnameye uyulup uyulmadığı hususu barolar tarafından denetlenmelidir.

8. Eğitimlerin yüz yüze yapılıyor olması sorunu:

Ankara Barosu bünyesinde tespit etmiş olduğumuz bu sorunun özellikle ilçe nüfusunun yoğun olduğu şehirlerde de var olduğunu çalıştay sonucunda gözlemleme şansımız olmuştur. İlçe nüfusunun yoğun olduğu illerde baro staj eğitimi şehir merkezinde yüz yüze yapıldığından stajyer avukatların merkeze ulaşmak için masraf yükü altına girmesi, yolda geçen zamanın fazla olması ve sair nedenlerle sıkıntı yaşamakta olduğu çalıştaya katılım gösteren stajyer avukatlar tarafından çözülmesi gereken bir sorun olarak tartışılmıştır. Anılan soruna çözüm olarak iki seçenek ortaya çıkmıştır:

- a. Hibrit eğitim yapılması önerilmiştir. Hibrit eğitim, online ve yüz yüze eğitimin birlikte yapılmasıdır.

Oylama: 12 oy almıştır.

- b. Karma eğitim yapılması önerilmiştir. Bazı derslerin yüz yüze bazı derslerin online eğitim ile yapılmasıdır.

Oylama: 2 oy almıştır.

Oy çokluğu ile hibrit eğitim çözüm önerisi kabul edilmiştir. Bununla birlikte her iki çözüm önerisine de ek olarak yüz yüze eğitimler için baroya ulaşım ücretinin, baro tarafından karşılanması önerisi de 12 kişi tarafından **oy çokluğu** ile kabul edilmiştir.

Bildiri okunması sonrası eklenen alternatif çözüm önerisi; “Baro eğitimlerine mesafe nedeniyle katılmakta zorluk yaşayan kişiler için şu çözüm yoluna da gidilebilir: Baro eğitim merkezine uzak olan ilçelerde yeterli stajyer avukat sayısına ulaşılması durumunda o ilçede sınıf açılarak staj eğitimi verilebilir.” şeklindedir.

Bildirinin okunması sonrası katılımcı tarafından eklenen şerh: “Barolar tarafından verilen eğitimlerin online olması halinde avukat sayısı bakımından büyük barolarda stajyer avukatların kaynaşması ve network (bağlantı) kurması zorlaşacaktır.”

Bildiri okunması sonrası eklenen alternatif çözüm önerisi: “Adalet Bakanlığı ile TBB koordineli bir şekilde her baro için bir stajyer avukat kontenjanı belirleyebilir. Barolar, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı'nda alınan puan doğrultusunda belirlenen kontenjana göre kayıt alabilir. Ayrıca stajyer avukatlara staj eğitimini aldığı yerde en az 5 yıl mesleğini icra etmesi şartı getirilebilir.”

B. Ankara Barosunda Var Olan Sorunların İncelenmesi:

1.Eğitim sürelerinin uzunluğu sorunu:

Ankara Barosu bünyesinde hazırlanan anket katılımcılarının büyük çoğunluğunun yakındığı konu, eğitim sürelerinin uzunluğudur. ABEM bünyesinde gerçekleştirilen seminerlerin bir hafta sonunu tamamen kaplayacak şekilde uzun olması sorun olarak görülmektedir.

- a. Katılımcılar uzun seminerlerin hafta içerisine yayılarak ve daha kısa saatlerde görülmesi konusunda neredeyse **hemfikir** olmaktadır.

2. Seminer konularının kısıtlı ve zorunlu olması sorunu:

Seminer konularının herkes için aynı olması, katılımın zorunlu ve halihazırda hukuk fakültesinden mezun olmuş hukukçulara HMK, CMK, idari yargı derslerinin teorik kısımlarının anlatılması katılımcılarca oldukça eleştirilmiştir.

- a. Seminerlerin teorik eğitimden ziyade uygulama ağırlıklı verilmesi fikri **oy çokluğu** ile kabul edilmiştir.

3. Devamsızlık hakkının az ve kısıtlı olması sorunu:

Ankara Barosu bünyesindeki stajyer avukatlar için yapılan ankette ve Çalışmaya katılan farklı illerden pek çok katılımcı tarafından baro eğitimlerinde öngörülen devamsızlık saatlerinin oldukça az olduğu, farklı ofislerde ve uzak yerlerde staj yapan stajyerlerin derslere katılım için olağanüstü çaba göstermek zorunda olduğu belirtilmiştir. Özellikle bir seminer gününün kaçırılması sonrasında devamsızlık hakkının yarısından fazlasının kaybedilmesi ise en çok eleştirilen konuyu oluşturmaktadır. Başka ilçelerde yaşayan ve çalışan stajyerler, eğitimlere katılımı çok güçlük yaşamaktadır.

- a. Yüz yüze eğitim verilmesi sorunu başlığında da önerildiği üzere hibrit eğitime geçilmesinin bu sorunu da çözeceği düşünülmüş; bu çözüm önerisi **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

II. STAJ SÜRECİNDEKİ ZORLUKLAR

Birinci oturum 21.10.2023 tarihinde saat 10.00’da başladı. Genel açılış konuşması yapıldı. 10.30-12.30 arasında sorun tespitine ilişkin değerlendirme yapıldı. Öğle arasından sonra sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirildi. Tüm değerlendirmeler raporlandı. 64 ana sorun tespit edildi. Bunlar içerisinde çözüm önerisinde bulunabilen başlıklar işbu raporda sunulmaktadır. Rapor üzerindeki her karar **oy birliği** ile alınmış olup çözüm önerileri alternatif niteliğindedir.

Amacımız stajyer avukatların bir senelik staj sürecinde karşılaştıkları sorunların tespiti ile bunların çözüm önerilerinin sunulmasıdır. Yapılan bu tespit ile stajyer avukatların meslek ve insan onuruna yaraşır bir staj süreci geçirmeleri ve her bakımdan daha iyi şartlar altında avukatlık mesleğini öğrenmeleri hedeflenmektedir.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Staj Başlangıcında ve Sürecinde Ödenen Ücretler:

Avukatlık stajının başlatılabilmesi için pek çok baro tarafından başvuru ücreti talep edilmekle birlikte söz konusu başvuru ücretleri, her baro bakımından farklılık arz etmekte olup fahiş miktarlara ulaşmaktadır. Öte yandan staj başvuru ücreti almayan barolar da vardır. (Örn. Antalya Barosu) Bunlara ek olarak; pek çok baro tarafından ikinci altı ayın başında ayrıca baro keseneği adı altında ücret alınmaktadır. Bahse konu ücretler, herhangi bir maaş ile çalıştırılmayan stajyerlerden talep edilebilecek nitelikte değildir.

a. Alınan tüm ücretler kaldırılmalıdır.

Baro tarafından yasal staj başlangıcı aşamasında fahiş miktarda ücretlerin talep edilmesi kanuni dayanağı olmayan, hatalı bir uygulamadır. Nitekim KDK (Ombudsmanlık), B. 2022/4220 T. 31.5.2022 Başvuru No: 2022/4220’lu karar metninde de görüleceği üzere, başvurulardan alınan staj kaydiye ücretlerine ilişkin hiçbir yasal dayanak bulunmamaktadır. Bahsi geçen ilgili karar metninde “...Yukarıda yapılan açıklamalar, anılan mevzuat hükümleri ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, *ŞİKAYETİN KABULÜNE; Stajyer avukat olan başvurucudan staj kaydiye ücreti alınmasına yasal dayanak bulunmadığı görülmekle; başvurucudan alınan staj giriş ücretinin iade edilmesi hususunda ORDU BAROSU BAŞKANLIĞINA ve staj kaydiye ücretine ilişkin barolar arasında bir uygulama birliğinin sağlanması hususunda TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANLIĞINA TAVSİYEDE BULUNULMASINA,..*” demek suretiyle karar verilmiştir.

Bu nedenle kanunilik ilkesi gereği söz konusu uygulamanın kaldırılarak başvurularda, başvuru ücretlerinin iade edilmesi gerekmektedir.

b. Alınan ücretlerin; kanunilik ve belirlilik ilkelerinin unsurlarını taşıyan, her baro bakımından ortak belirlenip uygulanabilen bir niteliğe kavuşturulması gerekmektedir.

Anayasamızın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden olan belirlilik ve kanunilik ilkeleri gereğince, kanunların hukuki güvenliği sağlamaya yetecek açıklıkta ve muhtemel keyfî yorumlardan uzak olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple barolar tarafından stajyer avukatlardan alınan ücretler keyfiyet içermemekle birlikte belirli nitelikte olup her baro için benzer şekilde düzenlenmelidir.

2. Ruhsat Başvuru Ücretleri:

Staj sürecini bitiren her stajyer avukat belirli bir ücret karşılığında ruhsat sahibi olabilmektedir. Ruhsat başvuru ücretleri, her baro bakımından farklılık göstermekte olup belirlenen ücret bedelleri ise fahiş miktardadır. TBB keseneği ve giriş keseneği, ruhsat başvuru kaydıesi yanında ayrıca Adalet Bakanlığı ruhsat harcı, Türkiye Barolar Birliği ruhsat harcı adı altında kalemler de talep edilmektedir. Staj süreci içerisinde ücret alamayan stajyer avukatların, staj döneminden sonra ruhsat sahibi olabilmesi için yüksek miktarlarda ücret ödemesi büyük bir sorun oluşturmaktadır. Ruhsat ücretlerinin her baro bakımından farklılık göstermesi ise özellikle birden fazla baroya sahip olan iller bakımından haksız rekabet teşkil etmektedir. Stajyerlerin baro tercihlerinde belirleyici ana faktör bu noktada ruhsat ücreti olmaktadır.

a. Ruhsat ücretleri kaldırılmalıdır.

Mesleki yeterliliğe sahip olan stajyer avukatların, avukatlık mesleğini yapabilmesi için edinmesi gereken avukatlık ruhsatnamesine mesleğin gerekliliği olarak ruhsatname gereken mesleklerden alınmayan ücretlerin talep edilmesi hukuka aykırı niteliktedir. Baroların geçim kaynağı stajyerlerden alınan ücretler olmamalıdır. Öyle ki hukuk fakültesi öğreniminin ve zorunlu staj eğitiminin tamamlanmasıyla birlikte avukatlık mesleğinin icra edilebilmesi için alınan ruhsatnamenin, ücret karşılığında veriliyor olması mesleğin itibarını zedeler niteliktedir.

b. Ruhsat ücretleri asgari seviyeye düşürülmelidir ve her baronun kendi bünyesinde yer alan stajyer sayısına oranlanarak hesaplanacak bir ücret tarifesi esas alınmalıdır.

Türkiye Barolar Birliği çatısı altındaki her baro, ruhsat ücretini kendisi belirlemektedir. Belirlenen ücretler konusunda bir denklik bulunmamakla birlikte bu ücretlerin kanuniliği tartışmalıdır. Öyle ki aynı ilde bulunan iki baro arasındaki ruhsat ücreti arasındaki farklılık iki mislini bulan miktarlarda olabilmektedir. (Örneğin Ankara) Bu durum Anayasamızın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesine aykırı nitelikte olup eşitsizliğe sebebiyet vermektedir. Zira eşitlik ilkesi; tüm insanların özgür ve eşit olarak doğduğu gerçeği ile tüm bireylerin haklara sahip olduğunu, aynı düzeyde saygıyı hak ettiğini kabul etmektedir.

3. Adliye Çalışanları ile Stajyer Olunması Sebebiyle Sorun Yaşanması:

Stajyer avukatların kanun ve yönetmelik ile düzenlenen haklarını aktif olarak kullanması, çoğu zaman adliye çalışanları tarafından engellenmektedir. Bu konuda sorun yaşayan stajyer avukatlar olmakla birlikte ilgili durum çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Adliye çalışanları kavramı içerisine kalem personelleri, hâkim-savcılar, müdürler ve diğer yetkililer kabul edilmektedir. Stajyer avukatların özellikle Avukatlık Kanunu kapsamında düzenlenen haklara (örneğin stajyerin dosya inceleme yetkisi) ulaşımı engellenmektedir. Ayrıca adliye çalışanları tarafından ciddiye alınmama, azarlanma, yapılması istenilen işlerin sürüncemede bırakılması, stajyer olunması nedeniyle talep edilen iş ve işlemlerin yerine getirilmemesi gibi durumlarla karşılaşmaktadır.

a. Adliye çalışanlarına zorunlu meslek içi eğitimler verilmesi

Başta adliye çalışanları olmak üzere stajyer avukatlarla iletişim halinde iş gören ilgililere Türkiye Barolar Birliği tarafından zorunlu olarak eğitim seminerleri verilmesi gerekmektedir. Bu eğitim seminerleri içerisinde kendilerine öncelikle stajyer avukatlar olmak üzere avukatların sahip olduğu hakların anlatılması ve bu haklardan yararlanmasının engellenmesi durumunda karşı karşıya kalabilecekleri yaptırımların dile getirilmesi gerekmektedir. Adliye çalışanlarına, hakların engellenmesi durumunun TCK kapsamında suç oluşturacağı ve kamu görevlisi olarak sorumluluklarının bulunduğunu anlatılmalıdır.

b. Şikâyet mekanizmasının geliştirilmesi

Baro ve adliye içerisinde, adliye çalışanlarının basit görevi ihlal davranışlarına karşı şikâyet mekanizması kurulmalıdır. Her baroda bulunan avukat hakları grubu tarafından ihmali ve suç unsurunu oluşturmayan davranışlar için yapılan işlem sonucunda memurun disiplin sorumluluğuna gidilmelidir.

4. Staj Yeri Bulmada Yaşanan Sorunlar:

Stajyer avukatların staj yeri bulma konusunda zorlandığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Staj sürecinin tamamlanabilmesi için zorunlu tutulmuş olan avukat yanı stajının işleyişinde, stajını yanında devam ettireceği bir avukat bulma olanağı sağlanmamaktadır. Stajyer avukat, zorunlu tutulduğu bu süreçte kendi imkânları ile yanında staj yapacağı bir avukat bulmaya zorlanmaktadır. Oysa ki kanunen düzenlenen bir yükümlülüğün yerine getirilmesi için gerekli mekanizmaların kurulmamış olması, kanuna ve hakkaniyete açıkça aykırıdır.

a. Baro ilan sayfalarının daha aktif ve düzenli kullanılması

Baro ilan sayfalarında stajyer avukatların yayımlanan ilanların içeriklerini ve eğitim almak istedikleri ofisin, nitelik-niceliklerini kapsamlı biçimde görebileceği bir sitenin düzenlenmelidir. Bu hususta site geliştirmelerinin sağlanması gerekmektedir.

b. Staj yeri bulamayan avukatlara baro tarafından staj yeri tahsis edilmesi hükmünün uygulanması

Avukatlık Kanunu'nun 22. maddesi kapsamında staj yeri bulamayan stajyer avukatın, bağlı olduğu baronun başkanlığına müracaatı halinde başkanın bir avukat görevlendireceği ve görevlendirilen avukatın da görevi reddedemeyeceği düzenlenmiş olup madde metninin işlevselliğinin artırılması gerekmektedir.

c. Avukatlık staj merkezinin kurulması

Asıl olan her ne kadar stajyer avukat ve avukat arasında kurulacak usta-çırak ilişkisinin, kişilerin şahsi tercihleri kapsamında kurulması olsa da staj yeri bulmakta zorlanan stajyer avukatların hak ve yükümlülüklerinin korunması da gerekmektedir. Bu doğrultuda her baro bünyesinde 'avukatlık staj merkezlerinin' kurulması çözümü geliştirilmiştir. Böylece stajyer avukat arayan belirli niteliklere sahip avukatlar ile avukat yanı stajını yapabilecekleri bir ofis arayan stajyer avukatların eşleştirilmesi amacıyla atamaların gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bu aşamada atama süreci; belirli nitelik ve niceliklere sahip avukatların, avukatlık staj merkezlerine kurucuları olarak bulundukları ofisin; nitelik, işleyiş ve stajyerin eğitim şartlarını bildirir beyanda bulunmaları ile birlikte işbu merkeze kayıtları yapılarak başlamaktadır. Avukatlık staj merkezlerine yeterli sayıda başvuran avukat olmaması halinde, ilgili baro tarafından bünyesinde bulunan stajyer avukat sayısı ile orantılı sayıda avukat seçilmelidir.

Zira Türkiye Barolar Birliği, üst kuruluş olarak üstlendiği görevlerin yanında, Avukatlık Kanunu'nun 110'uncu maddesi uyarınca *"baroların çalışmalarını ortak amaca ulaşacak şekilde tasarlayıp mesleğin gelişmesini sağlamak; baro mensuplarının genel menfaatlerini ve mesleğin ahlak, düzen ve geleneklerini korumak; kanunların memleket ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda dileklerde, yayınlarda bulunmak, gerekirse ön tasarılar hazırlamak; hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunmak ve korumak, bu kavramlara işlerlik kazandırmak; kanunların avukatlara tanıdığı hakların gerçekleşmesine ve yüklediği görevlerin tam ve şerefli bir şekilde yerine getirilmesine çalışmak; avukatların meslekte gelişmelerini teşvik edecek ve sağlayacak her türlü tedbirleri almak"* görevleri de bulunmaktadır. Dolayısıyla Barolar Birliği bünyesinde bulunan baroların Çalıştay kapsamında hak ve yükümlülükleri gözden geçirerek lehe çalışmalar gerçekleştirmesi beklenmektedir.

5. Olur Belgesi, Takdim Belgesi ve Araştırmacı Avukat Sorunu:

Staja başlama belgeleri arasında sayılan bu belgeler, staj sürecinin işleyişi bakımından yanlış uygulanmakta olup amacına hizmet etmemektedirler. Bazı barolar tarafından yasal avukatlık stajının, avukat yanında olan dönemi başlamaksızın olur belgesi istenmektedir. Bu durumda henüz adliye stajına dahi başlamayan stajyer avukatlar, stajını başlatabilmek için imza aramaktadır. Takdim belgesi ve

araştırmacı avukat müessesesi amacına aykırı kullanılmakta olup söz konusu müesseseler amacına hizmet etmeyen, hiçbir uygunluk araştırması yapılmadan imzalanan belgeler halini almıştır.

a. Olur belgesinin ikinci altı ayın başında alınması zorunluluğu getirilmesi

Olur belgesinin, staj başlangıç evrakları arasından kaldırılarak ikinci altı ay için gerekli belgeler arasına alınması gerekmektedir. Zira stajyer avukatların ilk altı ayının adliye stajından oluştuğu ve bu süreçte herhangi bir ofiste çalışma zorunluluğu olmadığı gözetildiğinde bu belgenin staj başlangıç evrakı olarak talep edilmesi amaca hizmet etmemektedir.

6. Baro Derslerinin ve Zorunlu Seminerlerin Farklılık Göstermesi ve Devamsızlık Durumları:

Türkiye’deki her baro, bünyesinde bulunan stajyerlere imkanları elverdiğince eğitim vermeye çalışmaktadır. Lakin bu eğitimler her baro tarafından farklı uygulanmaktadır. Bazı barolarda eğitimler haftalık olarak verilmekte iken bazı barolarda sıkıştırılmış şekilde belirli bir süre içinde verilmeye çalışılmaktadır. Bazı barolar derslere online olarak katılım imkânı sunarken bazı barolar eğitimlerini ders olarak değil zorunlu seminerler şeklinde gerçekleştirmektedir. Barolarda düzenlenen bu eğitimlerde stajyer avukatların sınırlı devamsızlık hakları bulunmaktadır. Ankara Barosu bünyesinde her hafta ikişer saat ders sistemi uygulanmakta ve zorunlu seminerler gerçekleştirilmektedir. Bu eğitim sistemi içerisinde devamsızlık hakkı 18 saat olup ders saatlerinin yıl içindeki miktarı göz önüne alındığında bu süre sorun teşkil etmektedir. Taşradaki il baroları bakımından ilçeler ve şehir merkezleri arasındaki ulaşım sorunları olması sebebiyle pek çok stajyerin derslere katılma konusunda sorun yaşadığı görülmektedir.

a. TBB tarafından çıkarılan ortak eğitim şeması uygulaması

Verilen eğitimlerin niteliğinin her baroda aynı olmasının sağlanması ve tek müfredat üzerinden çalışmaların sağlanması eşitlik ilkesi gereği zorunludur. Bu konuda TBB tarafından her yıl müfredat hazırlanıp barolar tarafından uygulanması gerekmektedir. Ayrıca mevcut baro şartları da değerlendirilerek denk şartlarda baro takvimleri yayınlanmaya çalışılmalıdır.

b. Online baro dersi eğitiminin her baroda seçenek olarak sunulması

Özellikle taşra illerindeki ulaşım sorununun stajyerlerin olağan hayat akışını bozacak durumda olması ve eğitimlere katılım konusunda sıkıntı yaratması sebebiyle alternatif olarak staj yönetmeliklerinde online tercih seçeneklerinin bulunması gerekmektedir.

c. Derslere devamsızlık hakkının artırılması

Baroların staj yönetmeliklerinde düzenlenen 18 saatlik devamsızlık hakkının staj sürecinin 1 yıl olması ve içerisinde zorunlu eğitimleri de kapsaması sebebiyle 30 gün olarak artırılması gerekmektedir.

7. Staj Bitirme Tezi ve Mülakat Sorunu:

Türkiye’deki her baro bakımından uygulanmasa da çoğu baroda staj sürecinin tamamlanmasının ardından ruhsata başvuru yapılabilmesi için bazı ön koşullar belirlenmiştir. Bazı barolarda mülakat sistemi bazı barolarda ise tez sistemi uygulanmaktadır. Tez uygulaması detaylı olarak incelenmemekle birlikte kopyala-yapıştırıdan ileriye gidememektedir. Mülakat sürecinde de gerçekçi bir değerlendirme yapılamamaktadır. Her baroda bulunmayan, süreci uzatmaya yönelik ve artık işlevselliğini yitiren mülakat ve tez sistemi sorun yaratmaktadır.

a. Uygulamaların kaldırılması

Her baro tarafından uygulanmayan, staj sürecini uzatırken stajyere bilgi katmayan bu uygulamaların kaldırılması gerekmektedir.

b. Her baro bakımından benzer uygulama sistemine geçilmesi

Anayasa’daki eşitlik ilkesi gereği staj eğitimi tamamlama aşamasında her stajyerin benzer muameleye tutulması gerekmektedir. Verilen eğitimin niteliği ile alakalı olmayan ve tamamen iş yükünden oluşan bu uygulamanın TBB tarafından daha işlevsel şekilde düzenlenerek her baro bakımından uygulanabilir hale getirilmesi gerekmektedir.

8. Psikolojik, Fiziksel ve Cinsel Şiddet Sorunu:

Yapılan anket çalışması sonucunda stajyer avukatların çoğunluğunu oluşturmaya da azımsanmayacak oranda psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Dini inanış, cinsiyet, cinsel yönelim, giyim şekli, yaşam tarzı gibi konular bakımından da zorbalık derecesine varan davranışlara maruz kalınmaktadır.

a. Her baro bünyesinde şikâyet sisteminin oluşturulması

Şiddet gibi ciddi bir durumun sineye çekilmeden değerlendirilmesi için il baroları bünyesinde şiddetin boyutunun araştırılması amacıyla merkezlerin kurulması ve bu merkezlere gelen şikâyetlerin anonim olarak da yapılabilmesi ve yeterli şüphe halinde adli işlemlerin başlatılması gerekmektedir. Ayrıca yapılan şikâyetlerin sayısı tespit edilerek risk unsuru barındıran hukuk bürolarında belli aşamalarla stajyer çalıştırma yasağı getirilmesi gerekmektedir.

b. TBB tarafından verilen psikolojik destek çalışmalarının daha aktifleştirilmesi

TBB tarafından ücretsiz psikoloğa erişim hizmeti verilmekte olup bu hizmetten yararlanmak talebin fazla olması sebebiyle zor olmaktadır. Psikolog sayısı artırılarak daha çok stajyere ulaşılması hedeflenmelidir.

- c. Çalıştay kapsamındaki mobbing ve ayrımcılık atölyesi çalışmaları staj sürecindeki zorluklar atölyesi çalışma grubu tarafından desteklenmektedir.

9. Ofis İçerisindeki Masraflar:

Stajyer avukatların ofis içi ve ofis dışı harcamaları bulunmaktadır. Ofis tarafından verilen görevlerin ifası sırasında yapılan harcamaların kimi zaman bağlı bulunulan avukat tarafından karşılanmadığı, stajyerin bu ücretleri kendisinin karşıladığı görülmektedir. Bazı durumlarda stajyer avukatların ofis içerisinde yemek, yol ve dosya masrafları stajyerler tarafından karşılanmasına rağmen avukatları tarafından iadesinin dahi sağlanmadığı yapılmış olan anket verileri doğrultusunda sabittir.

a. Her baro bünyesinde stajyer avukat hakları komisyonu kurulması, şikâyet mekanizmasıyla bu komisyonun işletilmesi

Her baro kendisine bağlı üyelere gerekli bilgilendirmeleri yaparak, oluşan veya oluşması muhtemel mağduriyetlerin önüne geçmelidir. Avukatlık mesleğinin saygınlığı göz önüne alınarak ilgili avukatların bireysel olarak sorunu çözebilme imkânı bulunmalıdır.

b. Baro bünyesinde kurulan yemekhanelerde stajyer avukatlara indirimli yemekler sağlanması

Günümüz şartlarında, günlük yemek ihtiyacı ciddi bir gider kalemi haline gelmiştir. Birçok stajyerin geliri olmadan veyahut çok düşük bir gelire sahip olarak yemek ücretini cebinden karşılaması ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Adliyelerin ve baroların iş birliği içerisinde fedakârlığı bölüşmesi ile stajyer avukatların yemek ücretlerinin minimum seviyeye çekilmesi sağlanabilir.

c. Adliyeler arası ulaşım sisteminin stajyerlere ücretsiz olarak sağlanması

Adliyeler arası mesafelerin uzaklığı ve ulaşımın pahalılaşması, stajyer avukatların adliyelere sürekli olarak gidip gelmesinde problem yaratmaktadır. Belediye ve baronun ortaklaşa çalışmalarıyla stajyerlere ulaşımın ücretsiz sağlanması, mümkün olmaması halinde ise ulaşım ücretlerinin stajyerler açısından minimum seviyeye çekilmesi sağlanmalıdır.

10. Stajyer Avukatlara Avukatlık Mesleği ile Bağdaşmayan İşlerin Yaptırılması Sorunu:

Stajyerlik kavramı ve iş yüküne ilişkin kimlik netliği olmaması sebebiyle her stajyer, staj sürecinde çok farklı işler yapabilmektedir. Öyle ki bazı yaptırılan işler Avukatlık Kanunu'na aykırı nitelik teşkil etmektedir. İşveren avukat tarafından bağlı avukat çalıştırmak yerine ücret ödemeksizin stajyer avukatların işe alınması tercih edilmektedir. Stajyer avukatlara, stajyerliğin bir gereği gibi gösterilerek sekreterlik, kâtiplik, asistanlık hatta temizlik ve bulaşık hizmetleri gördürülmektedir. Bunlara ek olarak işveren avukatların şahsi işleri de (fatura ödeme, saat tamir etme, ev işlerini halletme, hediye alma)

stajyer avukatlara yaptırılmaktadır. Bu durum karşısında staj yeri bulmakta dahi güçlük çekmiş olan stajyer avukatlar işyerlerinde stajlarını devam ettirebilmek için ne yazık ki bu davranışlara karşı sessiz kalmaktadır.

Ayrıca stajyer avukatlarla işveren avukatlar arasında ciddi iletişim problemleri yaşandığı yapılan anket verileri doğrultusunda tespit edilmiştir. Stajyerden yapabileceğinden fazla isteklerde bulunulmakta ve sorunları çözmesi istenerek sözde iş bitirici olması amaçlanmaktadır. Öyle ki takınılan bu tutum çoğu kez “İşimi hallet de nasıl halledersen hallet” düzeyine varmakta olup stajyer avukat üzerinde baskı yaratmaktadır. Bahsi geçen tutumlar avukatlık mesleğinin etiğine aykırılık teşkil etmektedir.

a. Şikâyet mekanizması kurulması

Stajyerlerin özellikle bağlı oldukları avukatı ile yaşadıkları sorunları iletmesi ve çözüm bulunması amacıyla il baroları bünyesinde Stajyer Avukat Merkezlerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu merkezlere stajyer avukatlar tarafından anonim olarak da bildirimde bulunulabilecektir. Aynı avukata ilişkin süregelen ve ispat edilen durumların tespiti halinde avukata uyarma yazısı gönderilecektir. Bu mekanizma ile ilgili durumların takibi daha işlevsel şekilde ilerleyecektir.

b. Stajyer eğitim yeterlilik belgesi (5 yıllık kıdem şartına ek olarak, stajyerlerle iletişim konusunda eğitim verilmesi)

Yeni bir eğitim sistemi kurularak avukatların yanında stajyer avukat çalıştırabilmesi için 5 yıllık kıdem şartına ek olarak tamamlaması gereken bir eğitim programı oluşturulmalı, eğitim sonunda sertifikaya hak kazanması beklenmelidir. Sertifika verilebilmesi için avukat stajyerle iletişim, stajyerin görev yükü vs. başlıklarına ilişkin güncel eğitim alması gerekmektedir.

11. Stajyere Verilen Harçlık Sorunu ve Maddi Kaygılardan Ötürü Farklı İşlerde Çalışmak Zorunda Kalması:

Stajyer avukatların ücret düzenlemesine sahip olmaması sebebiyle yanında çalıştıkları avukatlardan harçlık adı altında düşük ücretler aldığı görülmektedir. Bu durum stajyer avukatlara çalışması karşılığı hak ettiği değil de avukatın inisiyatifi gereği verdiği bir ücret olarak yer almaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucu; birçok stajyerin asgari ücretin dörtte biri ücrete avukat yanında staj yaptığı, bazılarının ise hiçbir ücret alamadığı anlaşılmıştır. Hiçbir ücret alınmadan veyahut belirtilen ücretlerde yaşamını idame ettirmesi hayatın olağan akışına aykırıdır. Bu sebeplerle de pek çok avukat özellikle adliye stajını yaparken başka işlerde sigortalı ve sigortasız olarak çalışmaya başlamıştır. Yaşanan bu olumsuzluklar, stajyer avukatları ek bir işe sevk etmekte ve farklı meslek kollarında çalışmaya mecbur bırakmaktadır. Bu da hem mesleğin onuruna yakışmamakta hem de stajyerin stajının verimli geçmesine engel olmaktadır. Benzeri yollara geçim sıkıntısı sebebiyle mecbur kalan stajyer avukatların ne yazık ki intihara yönelim gösterdiğine haber kaynaklarından ulaşılmaktadır. Stajyerlere sağlanacak ekonomik

koşulların iyileştirilerek staj verimliliğinin artırılması ve stajyerlerin mesleğine olan ilgisi ve saygısının artırılması gerekmektedir.

- a. Bu hususta maddi kaygılar ve staj verimliliği atölyelerinin yapmış olduğu ücret çalışmaları esas alınmalıdır.**

12. Stajyerler Arasında Cinsiyet Eşitsizliği:

Staj sürecinin başlangıcından bitişine kadar olan süreçte cinsiyet eşitliğine aykırı davranışlar sergilenmektedir. Söz konusu davranışlara stajyer avukatlar; avukatlar, adliye personelleri ve hâkim-savcılar tarafından maruz kalabilmektedir. Verilen stajyer avukat ilanlarında dahi cinsiyete dayalı eleme sistemi kullanılmaktadır. Yapılan bu Çalıştay sürecinde taşrada da kadın avukatlara karşı bakış açısının olumsuz olduğu bilgisi edinilmiştir. Taşrada çalışan kadın stajyer avukatların, ne yazık ki iş bulmada sıkıntı yaşadıkları gibi cinsiyetlerine olan bakış açısı sebebiyle baro odalarını dahi kullanırken çekindikleri tespit edilmiştir.

- a. Stajyer avukatlar da dâhil olmak üzere tüm adliye çalışanlarına cinsiyet eşitliği eğitimi verilmesi**

Stajyer avukatların, güncel durumda gerek adliye çalışanları gerek yanında çalıştığı avukatlar tarafından cinsiyetleri ve statüleri dolayısı ile ayrımcılığa maruz kaldığı görülmektedir. Staj sürecinde bu tarz muamelelerle özgüvenleri zedelenen genç avukatların mesleklerini rahatlıkla idame ettirip adaletin tesisine hizmet etmeleri beklenemez. Bu nedenle eşitlik bilincinin oturtulması adına adliye çalışanlarına ve bakanlıkların taşra teşkilatlarına gerekli eğitimler verilerek stajyer avukatların sahip olduğu itibarın iadesi sağlanmalıdır.

- b. TİHEK İstanbul Barosu kararının barolarca etkili bir şekilde uygulanması**

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'na 2022/1160 Başvuru numarası ile yapılmış olan “*İstanbul barosu portalında yer alan ilanlardan bazılarının cinsiyetçi ve ayrımcı nitelikte olduğunu, bu tarz ilanların İstanbul Barosu tarafından sıkı denetlenerek öncelikle yayımlanmasına izin verilmemesi, yayımlanan ilanların ise bu çerçevede denetlenerek yayımdan kaldırılması gerektiği*” konusunda yapılan başvuru doğrultusunda; 23.2.2023/197 toplantı tarih/sayısı ve 2023/201 karar sayılı 23.03.2023 tarihli kurul kararında;

“İstanbul Barosuna ait internet sayfasında yer alan “Bilgi Havuzu” portalındaki ilanlarda belirli mesleki faaliyetin niteliği veya bu faaliyetin yürütüldüğü bağlam dikkate alınmayarak objektif ve makul bir gerekçeye dayanmayan, çalışma ve staj ilişkisinin niteliği ile ilişkili olmayan ayrımcı ifadeler barındıran ilanlar verilmesinin eşitlik ilkesine ve ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmiş; eşitlik temelinde avukatlık mesleğinin icrası için uygun koşulların

sağlanmasında sorumluluğu bulunan muhatap İstanbul Baro Başkanlığı tarafından cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.” yönünde karar verilmiştir. Büroların ilgili ilanları her ne kadar barolar tarafından tespit edilmesi halinde kaldırılacak olsa da iş görüşmelerinde ilgili durumu ileri sürerek stajyer avukatların iş başvurularını reddeden hukuk bürolarıyla ilgili denetim yapılması gerekmektedir.

Kadın ve erkeğin Anayasa’nın “Kanun önünde eşitlik” başlıklı 10. maddesi gereğince kanun önünde eşitliğin sağlanması ve eşitlik ilkesinin evrensel niteliğe haiz olması, eşitlik ilkesinin demokratik ülkelerin Anayasa ve kanunlarında yer alması nedeni ile eşitlik tesisi sağlanmalıdır. Anayasa’nın “Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti” başlıklı 48. maddesi uyarınca “*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. (...)*” şeklindeki hükmün işverenlerin eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacak ve diledikleriyle çalışabilme özgürlüğüne imkân verecek şekilde yorumlanması gerekmektedir. Bu nedenle Anayasa ve uluslararası sözleşmelere aykırılık teşkil eden her türlü ayrımın önüne geçilmesi için gerekli denetim yapılmalıdır.

13. Staj Kredisi Sorunu:

Herhangi bir ücret düzenlemesine sahip olmayan stajyer avukatların sahip olduğu staj kredisi hakkı maddi anlamda büyük önem arz etmektedir. Türkiye Barolar Birliği tarafından yayımlanan Staj Kredi Yönetmeliği ile düzenleme altına alınan hususlar mevcut durumda stajyer avukatların ihtiyaçlarını giderebilecek düzey ve imkânlarla sahip değildir. Dolayısıyla verilen kredi miktarı yetersiz kaldığından faiz ve geri ödeme koşulları revize edilmelidir.

a. Kredi bedeli artırılmalıdır.

Asgari ücret ve yoksulluk seviyeleri de gözetilerek kredi oranlarında düzenli olarak enflasyon doğrultusunda artırıma gidilmesi gerekmektedir.

b. Kredi sistemi tamamen bursa çevrilmelidir.

Stajyer avukatların büyük bir çoğunluğunun açlık sınırı altında yaşadığı da hesaba katıldığında devletin, sosyal devlet ilkesi gereği sağlamış olduğu bu kredi hakkını bursa çevirmesi gerekmektedir.

c. Geri ödeme şartları iyileştirilmelidir.

Staj süreci içerisinde yaşanan sorunların mesleğin ilk başlarında da farklı şekillerde yaşanıyor olması sebebiyle geri ödeme sürelerinin uzatılması gerekmektedir. Her ne kadar TBB tarafından yayımlanan Staj Kredi Yönetmeliği ile birtakım düzenlemeler yapılmış olsa da işbu düzenlemeler stajyer avukatların hak ve yükümlülüklerini korunması için yetersiz kalmaktadır. Nitekim Stajyerlere verilecek kredinin kaynağı olan Staj Kredi Fonu (SKF) kapsamının, günümüz ekonomik şartlarına bakıldığında yetersiz kaldığı açıkça görülen bir gerçektir. Dolayısıyla öncelikle bu tutarlarda iyileştirmeye gidilmelidir.

14. Stajyerin Avukat Kimliğinin Etkili Olmaması Sorunu:

Stajyer avukatın, stajyer olması sebebiyle gerçekleştiremediği işler bulunmaktadır. Burada da kimlik sorunu gündeme gelmektedir. Cezaevlerine girişte ve tapuda işlem yapılmasında sıkıntı yaşanabilmektedir. Ayrıca Staj Sürecindeki Zorluklar çalışma grubu, bu hususta görüşlerini paylaşan ilgili çalışma gruplarının görüşlerine katılmaktadır.

a. Stajyer Avukatların Tapu Müdürlüklerinde bilgi alabilmesi ve belge incelemesi hakkındaki görüşlerin uygulanması

Bu konu ile ilgili olarak pek çok yasa hükmü ve Yargıtay kararı olmasına rağmen ısrarla stajyer avukatların talepleri yerine getirilmemektedir. Adalet Bakanlığının stajyer avukatların bilgi alabilmesi ve belge incelemesi hakkı hususunda ilgili mercileri yeterince bilgilendirmesi ve talimat vermesi gerekmektedir.

Bahse konu hakka ilişkin hükümler aşağıdadır:

"1) Avukatların bilgi ve belge inceleme yetkileri ile ilgili 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 2. maddesinin 3. fıkrasında yer alan *"Yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve vakıflar avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadır. Kanunlarındaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu kurumlar avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmakla yükümlüdür. Bu belgelerden örnek alınması vekâletname ibrazına bağlıdır..."* hükmü,

2) Danıştay 1. Dairesinin 10.04.2002 gün ve 2002/26 E. 2002/52 K. sayılı istişari nitelikteki kararında yer alan; *"...yasadaki avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgelerin kapsamının, avukatların görevleriyle ve gerek duyma ifadesiyle ilgili açıklamalarda belirtilen sınırlar içinde anlaşılmalı ve değerlendirilmelidir."* görüşü,

3) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Tasarruf İşlemleri Daire Başkanlığının 08.08.2001 gün ve 2001/11 sayılı genelgesinde yer alan, *"...Kamu görevi ifa eden avukatların vekâletname ibraz etmeden yazılı olarak talepte bulunması koşuluyla (idaremizce istem belgesi düzenlenecektir) bir memur huzurunda tapu sicilini inceleyebilmeleri ve görevleri sırasında kendilerine kolaylık sağlanması gerekir. Ancak avukatların tapu sicilinden örnek istemeleri halinde vekâletname ibraz etmeleri zorunlu olup, (belge örneği istemlerinde ilginin saptanması gerekmektedir.) gerekli harç ve vergilerin vs. tahsilini müteakiben vekili kılındığı ölçüde belge örneklerinin verilmesi mümkün bulunmaktadır."* yazısı,

4) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliğinin, Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığına hitaben yazılmış 25.11.2004 gün ve 5296 sayılı yazısında yer alan “(*...Yukarıdaki maddeler ışığında taşınmaz mal maliki ile ilgisini belirten bir belge (vekâletname) ibraz etmeden avukatların gerçek ve tüzel kişilere ait malvarlığı belge alma taleplerinin karşılanmaması gerekir. Çünkü Medeni Kanun’un yukarıda anılan maddesi uyarınca talep eden avukat dahi olsa malvarlığı belge alma talebinin karşılanması için ilgisini ispat etmesi gerekmektedir. Yine Avukatlık Kanunu’nda da kamu kurum ve kuruluşlarının avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgenin incelemesine sunmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Yoksa kamu kurum ve kuruluşlara talep edenin avukat olması durumunda istenen bilgi ve belgeyi verme zorunluluğu getirilmemiştir. Avukatlar Tapu Sicil Müdürlüklerine giderek avukat olduğunu ispat etmek şartı ile (kimlik vs.) tapu sicil belgelerini inceleyebilirler. Ancak, avukatların bu belgelerden örnek alabilmesi için Medeni Kanun’daki genel ilke uyarınca ilgisinin olduğunu ispatlayan belge durumundaki vekâletname ibraz etmesi zorunludur. Avukatların Tapu Sicil Müdürlüklerine giderek avukat olduğunu ispat etmek şartı ile (baro tarafından verilen kimlik vs.) tapu sicil belgelerim inceleyebileceklerini, usulüne uygun düzenlenmiş vekâletname ibraz ederek bu belgelerden örnek alabilecekleri, elektronik ortamda ise sağlıklı olarak kimlik sunulması ve vekâletname ibrazı mümkün olmadığından ve yukarıda açıklandığı üzere bu tür taleplere gayrimenkulün bulunduğu Tapu Sicil Müdürlüğünce cevap verilmesi gerektiğinden başvuru sahiplerinin ilgili (gayrimenkulün bulunduğu yer tespit edilemiyorsa en son oturduğu yer, çalıştığı yer vs.) Tapu Sicil Müdürlüğüne yönlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.” ifadeleri.*

Bilinmelidir ki avukatın açacağı davada doğru hasmı tespit etmek ve doğru dava açabilmek için kendisine gerekli bilgi olan tapuda malik olarak görünen üçüncü kişilerin nüfus bilgilerini istediği, istenilen bilginin tapu kayıtlarında yer alan bir bilgi olduğu, aynı zamanda avukatın doğru davayı açabilmesi ve doğru hasma davayı yöneltebilmesi için gerekli bir bilgi olduğu, aksi halde hatalı dava açılabileceği, açılan hatalı dava nedeniyle davanın reddedilebileceği, karşı yan vekiline yasal vekâlet ücreti takdir edilebileceği, gerekli bilgiyi almadan yanlış dava açan avukat açısından Avukatlık Kanunu’nun 34. maddesinde yer alan “özen yükümlülüğüne” aykırı davranıştan sorumluluğa gidilebileceği, zamanaşımı gibi nedenlerle müvekkilinin hak kayıplarına uğramasına neden olunabileceği, bu yönüyle belge inceleme ve örnek almada gerekliliğin doğduğu ve beyan doğrultusunda avukatın ilgili olduğuna karar verilerek ilgili mercinin uyarılarak hatalı kararın iptali, tüm Tapu Sicil Müdürlükleri, Kadastro Müdürlükleri ile ilgili diğer birimlere yönelik gerekli talimat verilerek avukatların Avukatlık Kanunu’nun 2. maddesinin 3. fıkrası:

“Yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve vakıflar avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadır. Kanunlarındaki özel hükümler

saklı kalmak kaydıyla, bu kurumlar avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmakla yükümlüdür. Bu belgelerden örnek alınması vekâletname ibrazına bağlıdır. Derdest davalarda müzekkereler duruşma günü beklenmeksizin mahkemeden alınabilir.” kapsamında bilgi ve belge istemlerinde yasa ve Danıştay kararı dikkate alınarak işlem yapılması ve görevlerini yerine getirirken stajyer kimliğinde sorumlu avukatının adı yazan stajyer avukat meslektaşlarımıza yardımcı olunması gerekmektedir.

Bu hususta KVKK nezdinde ret cevapları gelse de ilgili kurumun avukatlık kanunu uyarınca verilerin paylaşılması hususunda hukuka aykırılık oluşmayacağına ilişkin emsal kararları da mevcuttur.

b. Cezaevi çalışanlarına gerekli eğitimlerin verilmesi

Hakkın kullanılmasına engel olan kişilere eğitimler verilerek stajyer avukatların sahada daha aktif rol alması sağlanmalıdır.

15. Stajyer Avukatların Duruşma İzlemeye Alınmaması:

Çoğu stajyerin duruşma izleme konusunda hâkimler ile sorun yaşadığı görülmektedir. Kanuni bir dayanağı veya duruşmada tutanak altına alınan bir husus olmamasına rağmen stajyer avukatların; duruşma salonuna alınmama, duruşma salonundan çıkarılma gibi davranışlara maruz bırakıldığı görülmektedir.

a. Adalet Bakanlığı tarafından şikâyet üzerine konu hakkında ilgili makamlara yazı yazılması

Duruşmanın aleniliği ilkesi, muhakeme işlemlerinin kamuya açık olarak yapılmasını ve bunların duyurulabilmesini ifade eder. Söz konusu ilke adil yargılanma hakkının bir parçası olarak hem Anayasa’nın 141. maddesinde hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesinde güvence altına alınmıştır. Kural olarak, duruşma evresinde alenilik esastır. Bununla birlikte, söz konusu hukuki metinlerde aleniyet ilkesinin istisnalarına da yer verilmiştir. Genel ahlak, kamu güvenliği, küçüklerin çıkarları veya özel hayatın gizliliği gerektirdiğinde ya da aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda duruşma kapalı yapılabilir. TBB Staj Yönetmeliği madde 18 “*Stajyer, staj eğitim çalışmalarını aksatmamak koşuluyla, avukatla birlikte duruşmaları izler. Avukatın yazılı olur vermesi halinde bizzat Avukatlık Kanunu’nda belirtilen mahkemelerdeki duruşmalara girer. Mahkemeler ve idari makamlardaki işleri takip eder. Dava dosyalarını hazırlar, gerekli araştırmaları yapar, yazışmaları düzenler, icra takipleri yapar, takip hukukunun aşamalarına eylemli biçimde katılır. Stajyer stajını yaparken meslek ilke ve kurallarına ve Yönetmelikte yer alan kurallara uygun davranmakla yükümlüdür. düzenlemesini haizdir.*

Adliye stajı sırasında mahkemeler nezdinde yapılacak stajların, muhakeme aşamalarının nasıl yapıldığının öğrenilmesine ilişkin olduğu tartışmasızdır. Adliye Stajı, mahkemeler ve icra dairelerinde olmak üzere Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Staj Yönetmeliği ile düzenlenmiş olan toplam 6 aylık sürede yapılır. Stajyer avukat, zorunlu staj döneminin ilk altı aylık kısmında belirli bir programa göre kayıtlı olduğu baronun bulunduğu yer adliyesindeki mahkemelerde duruşmalara girip gözlemde bulunur ve dava dosyalarını inceleyerek pratiğe yönelik bilgiler edinir.

Altı aylık dönemi kapsayan bu aşamada stajyer avukata, adliye ortamı ile tanışma fırsatı verilerek davaların nasıl muhakeme edileceğinin somut olarak gösterilmesi amaçlanmaktadır. Nitekim gizlilik kararı olmadığı sürece duruşmaların aleniyeti ilkesi gereğince stajyer avukatın duruşmaları izlemeye hakkı vardır. Dolayısıyla stajyerin sırf stajyer avukat olduğu için duruşmadan çıkarılması söz konusu olamaz. İlgili hüküm ile duruşmaların izlenebilmesi durumunun keyfiyete mahal verecek düzeyde hâkimlerin seçimine bırakılması, stajyer avukatların bu hakları üzerinde ciddi ihlallere sebep olmaktadır. Bu yanıştan derhal dönülerek stajın daha etkili geçirilebilmesi adına tüm mahkemeler nezdinde stajyer avukatların, hâkimin seçimine bağlı olmaksızın duruşmaları izleyebilmesi hususunda gerekli yazıların yazılması gerekmektedir.

b. Avukat Hakları Komisyonunda gerekli kurulların oluşturulması ve gerekli iyileştirilmelerin yapılması

Bu konuda barolarda yer alan avukat hakları mekanizması hakkında neler yapılması gerektiği konusunda detaylı bilgi verilmesi ve eğitimlerin içeriklerine, avukat hakları ile şikâyet mekanizması kapsamının dâhil edilerek ihlal durumlarında neler yapılması gerektiği hususunda bilgilendirmeler yapılmalıdır.

16. Sık Sık Stajyer Değişikliği Yapan Ofislerin İncelenmesi:

Günümüz şartlarına bakıldığında stajyer avukatların çalışma şartlarında iyileştirme çabası bulunmayan bürolarda stajyerler avukatların, kısa süreli olarak giriş çıkış yaptığı görülmektedir. Bahse konu büroların tespiti ile yaşanan sorunların çözülmesi gerekmektedir.

a. Haklarında rapor yazılarak inceleme sonrası haksız olan avukat hakkında stajyer avukat gelişim ve eğitim yeterlilik sertifikasının elinden alınması.

Mesleğin itibarının korunması amacıyla düzenlenen işbu Çalıştayın stajyer avukat olan katılımcıları tarafından bilindiği üzere avukatlık, sadece icra dairelerinden iş takibi yapan bir serbest meslek erbabından ibaret olmayıp yargının işleyişinin olmazsa olmazlarından.

Daha önceden yapılan araştırmalara göre günümüzde pek çok avukat, stajyer avukatların yetiştirilmesi ve eğitilmesi amacından tamamen uzak bir şekilde maddi olarak daha cazip gelmesinden dolayı ofiste kâtip, sekreter çalıştırmak yerine stajyer avukat alımı yapmanın daha avantajlı olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda avukat yanında çalışan bir kısım stajyer avukatlar adeta bir icra kâtibi veya sekreter gibi çalıştırılmaktadır.

Günümüz yasal düzenlemeleri ve ekonomik koşulları göz önünde bulundurulduğunda avukatların yanlarına kâtip almasının zorunlu olmadığı görülmektedir. Ancak ucuz iş gücü olarak görülen stajyer avukata dair bu algının kırılması gerektiği barizdir. Bu hususta avukat yanı stajında ve uygulamada avukat yanı stajına daha önce başlayan stajyer avukatların kayıtlı oldukları barolara, yanında geçici süreyle staj yaptıkları avukatı bildiren bir yazı ile başvurması, bu başvurudan sonra ayrılırken de stajyer avukatların sebep belirterek ayrılmasının stajyerlik sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yaşanılan bir uyuşmazlıkta gerek baro disiplin kurulu gerek stajyer avukat temsilcilerinin de yer aldığı bir kurulda yapılacak değerlendirme sonucunda haksız çıkan avukat hakkında belirli süre boyunca stajyer avukat istihdam edememesi gibi yaptırımların uygulanması hayata geçirilmelidir. Bu uygulamanın stajyer avukatların kendi haklarını savunması için gerekli olduğu açıktır.

17. Üç Aylık Raporların Sadece Avukatlardan Alınması:

Barolar bünyesinde staj sürecine ilişkin raporlamanın sadece yanında staj yapılan avukat tarafından yapılması hatalıdır. Stajyerin de barosuna, yanında staj yaptığı avukata ilişkin raporlama yapması gerekmektedir.

a. Karşılıklı değerlendirmenin yapılabildiği bir sistem sağlanması

Yasal avukatlık stajının altı aylık avukat yanı staj döneminde tek yönlü olarak avukat tarafından stajyer avukatın çalışması ile ilgili, avukatlık mesleğine ilişkin işleri yaptığına dair bir rapor istenmektedir. Bununla birlikte stajyer avukatın, yanında staj yaptığı avukatın bünyesinde ne kadar verimli bir staj dönemi geçirdiği önemsenmemektedir. Yapılan anket çalışmalarından, çalıştayda yapılan stajyer avukat görüşmelerinden hareketle çoğu stajyer avukatın staj süreçlerini verimli geçirmediğine yönelik geri dönüşler alınmıştır. Bu husus avukatlık mesleği için kabul edilemez bir durumdur. Avukatlık mesleğinin zorunlu unsurlarından biri olan staj sürecinin verimli olmayışı avukatlık mesleğine giriş kısmındaki stajın misyonuna aykırılık teşkil etmektedir.

Stajyer avukatların mesleki tutumları değerlendirilmeye tabi tutulurken yanında staj yapılan avukatın stajyere olan ilgisi ve mesleki deneyimini aktarma biçimi aynı şekilde değerlendirilmemektedir. Bu husus stajyer avukatların meslek hayatlarını etkileyecek derecede

büyük sorunlara yol açabilir. Söz konusu tutumların yaptırımsız kalması adeta bu davranışları sergileyen avukatlara cesaret vermektedir. Pek çok stajyer avukat angarya işlerle muhatap olmakta, ofisin temizlik elemanı olarak görülmekte, cinsel kimliği sebebiyle psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Bu gibi durumlar stajyer avukatların yetiştirilmesinden ziyade kişilerin avukatlık mesleğinden soğumasına ve heveslerinin kırılmasına yol açmaktadır. Söz konusu durumların yaşanmaması adına raporların karşılıklı olarak tutulması gerekmektedir. Elbette ki çözüm önerisiyle amaçlanan, stajyer avukatlardan mesleki deneyim olarak kat ve kat ileride olan avukatların eleştirilmesi değildir. Ancak elde edilmiş olan anket verileri incelendiğinde; stajyeriyle etkili iletişim kuramayan, stajyerine angarya işler yükleyerek mesleki deneyim adına bir şey katmayan avukatların stajyer eğitmeye yetkin olmadığı anlaşılmaktadır. Bu konuda meslek büyükleri öz eleştiri yapmaya ve stajyerlerine neler kattıklarını düşünmeye davet edilmelidir. Bu hususta stajyer avukatların da avukat yanında neyi ne kadar öğrenebildiğini, avukatın tutum ve davranışlarını değerlendirebileceği raporların kayıtlı olduğu barolara sunmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

18. Avukatlık Kanunu Madde 11 Gereğince Dışarıdan İş Alma Yasağı:

Kanun metninin uygulanabilirliği olmadığından sorun teşkil etmektedir.

a. Mülga edilmesi talep edilmektedir.

Avukatlık Kanunu'nun 11. maddesi "*Aylık, ücret, gündelik veya kesenek gibi ödemeler karşılığında görülen hiçbir hizmet ve görev, sigorta prodüktörlüğü, tacirlik ve esnaflık veya meslekin onuru ile bağdaşması mümkün olmayan her türlü iş avukatlıkla birleşmez.*" hükmünü içermektedir. Öncelikle talep edilen bu maddenin günümüz koşullarına uyarlanması olacaktır. Stajyer avukatın ücret almadan altı ay boyunca adliyede buna ek olarak altı ay boyunca da bir avukatın yanında staj yapması maddi külfetleri yanında getirmektedir. Her ne kadar avukatın, avukatlık onuru ile bağdaşmayan işleri yapması yasaklanmış olsa da stajyer avukatın bu bağlamda mesai saatleri ile çakışmayacak şekilde çalışabilmesinin önünün açılması, stajyer avukatın üstüne yüklenen maddi külfetlerin bir nebze de olsa azalmasını sağlayacaktır.

b. Ücretleri iyileştirilmeyen stajyer avukatın meslek onuruna yaraşır meslekleri mesai saatlerine engel olmamak kaydıyla yapabilmesi

Bu hususta AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) 23.11.1983 tarihli ve 1980/8919 başvuru numaralı Belçika kararında "*Stajyer avukatlara Devlet Hazinesinden ücret ödenmesinin, Baronun bağımsızlığını tehdit etmeyeceğini*" vurgulamaktadır. Bu ve benzeri kararlar olmasına rağmen stajyer avukatlık sürecindeki stajyerin yüklendiği maddi külfetler devlet hazinesinden karşılanmamaktadır. Bu sebeple avukatlık meslek onuru ile bağdaşacak ve mesai saatleriyle çakışmayacak şekilde stajyer avukatların, kendi verdiği emek ve mesaisi sonucunda gelir elde

etmesi ile staj döneminde ortaya çıkan maddi külfetlerini bir nebze olsun telafi edebilmelerine izin verilmelidir.

19. Adliye Stajı Süreci – İmza Evrak Taşınması:

Adliye stajı süresince devamlı olarak imza takibi yapılmakla birlikte değişim günlerinde de evrakların taşınması söz konusu olmaktadır.

a. Değişim günlerinde evrakların ilgili mahkeme kaleminde hazır bulundurulması

Stajyer avukatların adliye stajı süresi boyunca mahkeme değişim günlerinde karşılaştığı bu sorun, adliye binalarının ayrı yerlerde olduğu büyükşehirlerde ulaşım ve zaman bakımından başka sorunlara neden olmaktadır. Bazı şehirlerde adliyeler tek bir binada yer alırken bazı şehirlerde adliyeler dağınık bir şekilde konumlanmaktadır. Adliyelerin dağınık ve mesafelerinin oldukça uzak olduğu şehirlerde söz konusu mesafeler 10-15 km'lere varmaktadır. Staj süresince herhangi bir ücret almayan stajyer avukatların, söz konusu ulaşım paralarını kendi ceplerinden karşılamaları ve ellerinde staj imza evraklarıyla dolaşmaları sorunlara sebebiyet vermektedir. Bazı adliyelerde stajyer avukatların ilgili imza evrakı stajyer avukat daha gitmeden mahkemelere iletilmekte, stajyer avukat sadece gününde staj yapacağı mahkemeye giderek imzasını atmaktadır. Söz konusu bu uygulamanın tüm adliyelerde uygulanması, olası karışıklıkların önüne geçerek stajyer avukatların daha verimli bir staj süreci geçirmesini sağlayacaktır. İlgili sürecin nasıl işletileceğinin Avukatlık Staj Yönetmeliği'nde yer alması soru işaretlerinin önüne geçecektir. Zira bu durum dağınık adliye düzeni olan iller bakımından sorun oluşturmaktadır.

20. Her Baroda Stajyer Avukat Temsilciliğinin Bulunmaması:

Türkiye'de her baro bünyesinde stajyer avukat kayıtlı olmasına rağmen her birinde stajyer avukatların temsiline ilişkin bir yapı bulunmamaktadır.

a. Birçok baroda Stajyer Avukat Hakları Komisyonu bulunmamaktadır. Bunun dışında kalan bazı barolarda ise stajyer avukat temsilciliği bulunmakla birlikte herhangi bir işlerliği bulunmamaktadır.

Her geçen gün artan stajyer avukat sayısından ötürü barolarda bire bir muhatap bulabilmek zorlaşmaktadır. Stajyer avukatın her türlü sorununu dinleyebilecek, gerektiğinde ilgili sorunu üst kurula ya da direkt olarak yönetime taşıyabilecek stajyer avukat temsilcilerinin olması bu bağlamda bir zorunluluktur. Bazı barolar bu uygulamayı hayata geçirmiş, stajyer avukat temsilcisi için seçimler düzenlemiştir ve oluşturulan bu temsilcilik aktif olarak stajyer avukatların sorunlarıyla ilgilenmektedir. Sonuç olarak, elde edilen verilere bakıldığında, eskiye nazaran sürecin daha efektif kullanılabileceği ve stajyer avukatların sorunlarına yönelik çözümler için çeşitli adımlar atılabileceği gözlemlenmiştir. Avukatlık Staj Yönetmeliği'nin 1. maddesinde

açıklandığı gibi stajın amacının “... yargılama süresince yargılama faaliyetinin yönetimine ve kararın oluşumuna etkin biçimde katılabilen, meslek ilke ve kurallarına bağlı, hak arama özgürlüğünün yaşama geçmesi için uğraş veren, insan haklarına saygılı, demokrasi ve hukukun üstünlüğünden ayrılmayan, **bağımsız ve özgür avukatların yetişmesi için hukuksal, sanatsal, eğitsel olanakların sağlanmasıdır.**” olduğu ifade edilmektedir. Geleceğin avukatları olarak kendi haklarını aramaya çalışan stajyer avukatların isteklerini baroların nezaketle karşılaması hatta desteklemesi beklenmektedir.

21. Ulusal Stajyer Avukat Çalıştayı’na Katılım Ücretlerinin Karşılanmaması:

a. Barolar kapsamında gerçekleştirilen etkinliklere barolarca destek verilmesi, baroların kuruluş amaçlarından biridir.

Türkiye Barolar Birliğinin web sitesinde baroların görevleri arasında sayılan şu ifade yer almaktadır: “Baroların çalışmalarını ortak amaca ulaşacak şekilde tasarlayıp mesleğin gelişmesini sağlamak, Baro mensuplarının genel menfaatlerini ve mesleğin ahlak, düzen ve geleneklerini korumak, Avukatların meslekte gelişmelerini teşvik edecek ve sağlayacak her türlü tedbirleri almak...” Halihazırda çoğu avukatın stajyer avukatları meslektaş olarak gördüğü bu süreçte, baroların stajyer avukatların kendilerini geliştirmesinde ön ayak olması gerekmektedir. Çalıştay kapsamında katılımcıların görüşleri ile tespit edilen sorunlar ve çözüm önerileri, şahsi menfaatler doğrultusunda olmayıp tüm stajyer avukatlar adına mesleğin halk nezdinde itibarının korunması ve yükseltilmesi amacı güdülerek yapılmıştır. Bu çalıştay, karşıt görüşler sunularak orta yol bulunması amacıyla değil tam aksine benzer görüşlerde olunmasına rağmen halen mesleğin onurunun korunması ihtiyacından kaynaklı eksiklikler olduğu kanaatiyle yapılmaktadır. Baroların bu gibi etkinliklere aktif olarak katılım sağlaması, emek ve mesailerinden kaynaklı ücret alamayan stajyer avukatların seslerini duyurabilmesi için oldukça önemlidir. Bu durum sadece çalıştay nezdinde kalmamalı, TBB tarafından düzenlenen etkinliklerde de stajyer avukatların kendi barolarını temsilen yer alabilmesi adına barolarca gereken desteğin sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda 4667 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle “Hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunmak ve korumak, bu kavramlara işlerlik kazandırmak” ve “Mesleki dayanışmanın sağlanması ve devamlılığı için her türlü çalışmalarda bulunmak, mesleğe ve meslek mensuplarına yönelik hak ihlallerine karşı avukatlık mesleğini ve meslektaşlarını savunmak ve bu konularda her türlü yasal ve idari girişimlerde bulunmak” görevlerini yerine getirebilmek amacıyla Türkiye Barolar Birliği, insan hakları ve hak ihlalleri konusundaki çalışmalarını “Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi” bünyesinde yürütmektedir Ancak stajyer avukatların haklarının savunulması konusunda bu husus yalnızca maddi bir konu haline getirilerek yüzeysel bir şekilde ele alınmıştır. Bu durum, baroların kurulma amacıyla birlikte barolar nezdinde kurulan insan hakları

komisyonunun misyon ve vizyonuna da aykırıdır. Bu hususlarda gereken özenin gösterilerek stajyer avukatların kendilerini geliştirmeleri ve hukuka aykırılık noktasında seslerini duyurabilmeleri için gerekli imkân ve ödeneklerin sağlanması Türkiye Barolar Birliğine yüklenilmiş bir görevdir.

22. Avukatlık Staj Yönetmeliği:

Her baro bakımından farklı uygulamaların varlığı, avukatlık staj sürecinde adaletsizlik yaratmaktadır.

a. TBB tarafından Avukatlık Staj Yönetmeliği'nin düzenlenmesi

TBB tarafından baştan kaleme alınmak suretiyle tüm bu Çalıştay sürecinde değinilen konu başlıkları ve resen kendilerinin gözececeği hususlarda staj yönetmeliğini yeniden oluşturması elzemdir. Şöyle ki;

- Var olan Avukatlık Staj Yönetmeliği günümüz koşullarına uygun değildir.
- Stajyer avukatların yaşadığı sıkıntılar her gün belirtilmesine, ilgili makamlara dilekçeler verilmesine rağmen kendilerinin ilgili hususta yetkileri olmadığından hareketle verilen dilekçeler reddedilmekte, stajyer avukatların hak arama özgürlüğü güncel olmayan yönetmelikler ve kanunlardan ötürü ihlal edilmektedir.
- Stajyer avukat sayısının çokluğu göz önünde bulundurulduğunda TBB tarafından yeni bir yönetmeliğin çıkartılması şarttır.
- Yönetmeliğin adaleti tam anlamıyla tecelli ettirebilmesi adına keyfiyetten uzak bir şekilde salt olarak şartlar yer almalı, takdir yetkisine mahal verilmemelidir.
- Yönetmelik, Anayasa'ya ve Avukatlık Kanunu'na paralel olarak düzenlenmesi gerekir. İlgili düzenleme yoruma açık olmayacak ve tartışmalara yer vermeyecek şekilde tüm açıklığıyla detaylandırılarak kaleme alınıp ek sorunlara yol açmamalıdır.

III. AYRIMCILIK VE MOBBİNG

AMAÇ: Avukatlık yasal staj sürecinde stajyer avukatlar, stajyer avukatı yanına kabul eden avukat, ofiste çalışmakta olan diğer avukat ve personeller, adliye personelleri ve diğer kimseler tarafından kendilerine yönlendirilen söz, eylem ve davranışlar neticesinde ayrımcılığa ve mobbinge maruz kalmaktadırlar. Avukatlık mesleğine giriş olarak nitelendirilebilecek yasal staj dönemi, stajyer avukatların mesleğin ifasına dair gerekli bilgi ve deneyimleri elde etmeleri amacıyla stajyer avukatın her türlü menfaatini gözetmek için var olan bir müessese olmalıdır. Ancak staj dönemi günümüz itibarıyla stajyerlerin “**mesleğe olan inancını kaybetmelerine**” neden olacak tavır ve davranışlarla karşılaşmaları bir süreç haline gelmiştir.

Yasal staj dönemi yalnızca avukatlık mesleğinin teknik icrasının öğrenilmesinden ibaret olmayıp meslek kuralları ve meslektaşlarla olan ilişkilerin doğru ve etkili şekilde kavranarak özümsemesini de amaçlamaktadır. Gerek Avukatlık Kanunu gerekse de TBB Meslek Kuralları gereği, yanında staj yapılan avukat stajyerlerin iyi yetişmesi için gerekli dikkati ve ilgiyi göstermek ve olanaklarını hazırlamakla yükümlü olduğu gibi işbu yükümlülüklerini meslektaşlık bilinci ve mesleğin itibarı göz önünde bulundurularak yerine getirmelidir. Bu noktada Ankara Barosu bünyesinde 2023 yılı Mayıs ayında yapılan anket verilerinden halihazırda stajyer avukatlara yöneltilen söz, eylem ve davranışların avukatlık mesleğinin kutsallığına ve onuruna yakışır şekilde olmadığı tespit edilmiştir.

Hukuk fakültesinde lisans eğitimini tamamlamış ve avukatlık mesleğini icra etme gayesi içerisinde bulunan lisans mezunları ilgili baroya başvurarak mesleğin icrası ve ifası noktasında meslek büyüklerinin desteği ve ilgisi ile gelişim sağlamaktadırlar. Bu aşamada defaatle ifade edilmek istenilen hususlardan bir tanesi ise staj başlangıcında/devamında halihazırda kendisinden yüksek oranda pratik bilgi, hataya yer olmayacak şekilde verilen işlerin tamamlanması ve sair işlemler beklenen stajyer avukat; mesleğin her anlamda öğrenilmesi amacıyla staj döneminin içinde bulunmaktadır. Bu kapsamda stajyer avukat tecrübesizliği ve mesleğe yeni yeni adım atması hasebiyle karşılayamadığı beklentiler yahut salt stajyer ünvanına sahip olması sebepleriyle karşılaştığı ayrımcılığın ve mobbingin hiçbir türüne uğramamalıdır. Ayrımcılık ve Mobbing çalışma grubunca gerçekleştirilen çalışmaların amacı ise stajyer avukatların staj dönemlerinde maruz kaldıkları ayrımcılık, mobbing ve şiddetin öncelikle “bir sorun” olarak kabul edilmesidir.

HEDEF: Tespit edilen sorunlara dair çözümler doğrudan söz konusu sorunların muhatapları olan stajyer avukatlar tarafından üretilmiştir. Bu çalışma grubunda hedeflenen üretilen bu çözümlerin ivedilikle faaliyete geçirilmesidir. Çalışmanın özünde, avukatlık mesleğinin kutsallığını korumak ve mesleğe adım atacak olan stajyer avukatların meslek etiğine uygun şekilde yetiştirilmesini sağlamak akabinde bu

şekilde yetişen stajyer avukatların sonraki stajyer avukatları bu şekilde yetiştirmesi düşüncesi yatmaktadır.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Mobbing, Ayrımcılık ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Konularında Bilgi ve Donanım Eksikliği:

Stajyer avukatlar ve avukatlar, çoğu zaman ayrımcılığa ve mobbinge maruz kaldığını yeterli eğitim ve donanımına sahip olmamaları nedeniyle anlayamamaktadır. Benzer şekilde ayrımcılık ve mobbinge maruz bırakan taraf da ayrımcılık ve mobbinge dair söz, eylem ve davranışta bulunduğunu yine aynı sebepten fark edememektedir.

- a. Avukatlık mesleğini icra edebilmenin şartlarından bir tanesi olan yasal staj döneminde, stajyer avukatlar ve avukatlar kayıtlı bulundukları baro aracılığı ile bazıları zorunlu olan birçok eğitim almaktadır. Ayrımcılık ve mobbing konuları özelinde yaşanan psikolojik yıpranmanın önüne geçebilmek amacıyla öncelikle stajyer avukatların ve avukatların bu konularda bilinçlenmesi, maruz kalan yahut maruz bırakan konumunda olduklarını ilk önce kendilerinin farkına varabilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda farkındalık ve bilinçlendirme amacıyla ayrımcılık, mobbing ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği konularında her baro aşağıda ayrıntıları açıklandığı şekilde stajyer avukatlara ve avukatlara eğitim vermekle ve ilgililer tarafından işbu eğitimin alınmaması halinde belirlenen yaptırımları uygulamak ve takip etmekle yükümlü olmalıdırlar.

- Ayrımcılık, mobbing ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği konularında; ilgili baro, kendi baro levhasına kayıtlı avukatlara ve staj başvurusu kabul edilmiş stajyer avukatlara iki saatin altında kalmamak kaydıyla zorunlu eğitim vermekle yükümlü olmalıdır. Bu eğitim içerisinde ayrımcılık ve mobbing kavramlarının kişilere kazandırılmasının yanı sıra stajyer avukatlara ayrımcılık ve mobbinge maruz kalmaları halinde hangi mercilere başvurabilecekleri yahut ne şekilde bir yol izleyebilecekleri konusunda yol gösterilmelidir.
- Stajyer avukatlar, yasal staj dönemlerinde işbu eğitimi tamamlamadıkça yasal stajları sona ermeyecektir.
- Söz konusu eğitimin zorunlu hale getirilmesi kararının yürürlüğe girdiği tarihte, baro levhasında kayıtlı bulunan tüm avukatların meslekte geçirdiği süre fark etmeksizin yanlarına stajyer kabul edebilmeleri için işbu eğitimi tamamlanmış olmaları şartı aranacaktır (Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Staj Yönetmeliği'nin 14. maddesi saklı kalmak kaydıyla).
- Söz konusu zorunlu eğitimi almamış olan avukat, yanına stajyer avukat kabul edemeyecek olup stajyer avukatlar da eğitimi almamış olan avukat yanında staj başlatamayacaktır. Avukatların zorunlu eğitimi alıp almadıklarının denetimi baro tarafından gerçekleştirilecek

olup herhangi bir hak kaybına sebebiyet verilmemesi adına istek üzerine stajyer avukatlara yanında staj yapılmak istenen avukatın zorunlu eğitim şartını tamamlayıp tamamlamadığı bilgisi verilecektir.

2. Mobbing ve Ayrımcılığa Maruz Kalan Stajyer Avukatlar İçin İvedilikle Çalışma Sağlayacak Denetim Mekanizması:

Stajyer avukatların, yasal staj dönemlerinde ayrımcılık ve mobbing niteliğinde sayılabilecek söz, eylem ve davranışlarla karşılaşmaları halinde, salt stajyer avukatlara özel ve yalnızca bu konularla sınırlı kalmak kaydıyla başvurabilecekleri bir mekanizma bulunmamaktadır. Ayrımcılık ve mobbinge maruz kalınması halinde, söz konusu durumların ivedilikle incelenmesi gerekmektedir. Ancak stajyer avukatlar maruz kaldıkları durumdan dolayı şikâyetle bulunma yolunu tercih etmeleri halinde kendilerini güvencesiz hissetmekte, yasal staj dönemlerini tamamlayamama endişesine kapılmakta, kendilerinin ciddiye alınmaması durumlarıyla karşılaşmaktan çekinmektedir.

- a. Stajyer avukatların maruz kaldıkları ayrımcılık ve mobbing konularına ilişkin ivedilikle ve ayrıntılı şekilde inceleme yapılabilmesi adına aşağıda yazılı şekilde gerçekleştirilecek bir mekanizma kurulması büyük önem arz etmektedir.
 - Stajyer avukatların, avukatlar tarafından ayrımcılık ve mobbinge maruz bırakılmaları halinde bu durumun ivedilikle ve ayrıntılı şekilde incelenerek çözüme kavuşması maksadıyla Türkiye Barolar Birliği bünyesinde “Stajyer Avukat Hakları Görüş ve Şikâyet Bildirme Komisyonu” kurulmalıdır. İşbu komisyona bağlı olarak her baro kendi bünyesinde “Stajyer Avukat Hakları Görüş ve Şikâyet Bildirme Birimi” kurarak mensup stajyer avukatların görüş ve şikâyetlerini incelemelidir.
 - Baro bünyesinde kurulacak olan “Stajyer Avukat Hakları Görüş ve Şikâyet Bildirme Birimi” içerisinde; ilgili baronun bir stajyer temsilcisi, psikolojik danışmanlık verecek alanında uzman kişi, bir baro yönetim kurulu üyesi, bir baro disiplin kurulu üyesi, bir baro denetim üyesi bulunmalıdır.
 - Söz konusu birim stajyer avukatlar tarafından gerçekleştirilecek şikâyetleri inceleyerek şikâyetleri, soruşturma yapılmasına yahut soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar vererek sonuçlandırmalıdır. Soruşturma yapılmasına dair karar verilmesi halinde birim, halihazırda disiplin yönetmeliğinde düzenlenmiş esaslara göre soruşturma yapabilme yetkisini haiz olacaktır.
 - Stajyer avukatlar, söz konusu birim tarafından hazırlanmış matbu formun doldurulması ile birime başvurmuş olacaktır. Başvurular ilgili birim tarafından incelenecek olup ivedilikle sonuçlandırılacaktır.
 - Başvuru; soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karara bağlanırsa başvuruda bulunan stajyer avukat, soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair kararı öğrendiği tarihten itibaren

onbeş gün içinde Stajyer Avukat Hakları Görüş ve Şikâyet Bildirme Komisyonu'na başvuruda bulunabilecektir. Komisyon tarafından verilecek olan kararlar kesin mahiyette olup soruşturma yapılmasının gerekli görülmesi halinde başvuru, ilgili baronun stajyer avukat hakları görüş ve şikâyet bildirme birimine gönderilecektir.

- Birim tarafından söz konusu başvuru ile ilgili soruşturma yapılmasına dair karara bağlanırsa şikâyet edilen avukattan yazılı savunması istenecektir. Birim şikâyet edilen avukattan yazılı savunma aldıktan sonra ivedilikle soruşturma aşamasının akabinde kovuşturma aşamasını tamamlayacaktır. Avukatın ayrımcılık ve mobbinge dair bir eyleminin bulunduğu tespit edilmesi halinde şikâyet edilen avukat, birim tarafından verilecek karara göre üç ila altı ay arasında yanına stajyer avukat kabul edemeyecektir. Şikâyet edilen avukat, ilgili kararın kendisine tebliğ edilmesinden itibaren on beş gün içinde Stajyer Avukat Hakları Görüş ve Şikâyet Bildirme Komisyonu'na itirazda bulunabilir. Şikâyet edilen avukatın, hakkında üç ila altı ay arasında yanına stajyer avukat kabul edemeyeceğine dair karara itiraz etmesi halinde Stajyer Avukat Hakları Görüş ve Şikâyet Bildirme Komisyonu itirazı otuz gün içinde karara bağlamak durumundadır.

(Not: Ayrımcılık ve mobbing özelinde maruz kalınan hususlar konu itibariyle ivedilikle ve dikkatle inceleme gerektirdiğinden halihazırda var olan Disiplin Kurulu dışında bir mekanizma kurulması ihtiyacı hissedilmiştir. Bunun başlıca nedeni ise Disiplin Kurulunun ağır iş yükü ve kapsamlı iş alanı neticesinde başvuruların ivedilikle incelenmesinin kuruldan beklenemeyecek olmasıdır. İlaveten yapılan çalışmalar neticesinde yalnızca stajyer avukatlara özel olarak ayrımcılık ve mobbing konuları özelinde kurulması planlanan mekanizmanın, stajyer avukatların haklarını korumak açısından daha verimli ve daha güvenli olacağı kanaatine varılmıştır.)

3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Nedeniyle Karşılaşılan Sorunlar:

3.i. Stajyer avukatlar, yasal staj dönemlerinde cinsiyet temelli ayrımcılık, cinsel taciz ve şiddet gibi durumlara maruz kalmaları halinde staj dönemlerinin olumsuz etkileneceği endişesiyle şikâyet bulunmamaktadır.

- a. Aday avukatın cinsel taciz suçundan iki yıldan az süreli hapis cezası alması halinde bu durum, avukatlığa kabule engel olarak sayılmamaktadır. Ancak kanımızca böyle bir durumda Avukatlık Kanunu m. 134'te düzenlenen disiplin cezası yaptırımının uygulanması gerekmektedir. Cinsel taciz suçunun işlenmesinde aynı işyerinde çalışmanın kolaylık sağlaması, söz konusu suçun nitelikli halini oluşturmakla birlikte İş Kanunu'nda da haklı fesih nedeni olarak düzenlenmiştir.

Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Staj Yönetmeliği m. 21'de "Baro yönetimi, staja başlama veya staja başlanılan avukatın değiştirilmesi konusunda; yanında staj yapılacak avukatın bu

Yönetmelikte belirlenen nitelikleri taşıyıp taşımadığı, büro olanaklarının stajyerin eğitimine elverişli olup olmadığı hakkında karar vermeye yetkilidir. Ayrıca, Baro Yönetim Kurulu veya yetki verilmesi halinde staj kurulu, stajın devamı süresince stajyerin, bu Yönetmeliğin amaç maddesinde belirlenen eğitim programına, meslek kurallarına uygun staj yapıp yapmadığını (Ek ibare: RG-9/5/2023-32185) staj süresince düzenlenen raporları da dikkate alarak denetler.” şeklindeki düzenlenmeye karşın hiçbir stajyer avukatın staj yaptığı ‘büro olanakları’ değerlendirilmemektedir. Benzer şekilde stajyer avukatlar baro yönetim kuruluna ulaşamamaktadır; ulaşması halinde ise yönetim kurulu tarafından stajyer avukatların problemlerine gereken önem verilmemektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla tüm tarafların, kurumların, baroların ve derneklerin sürece dahil edilerek ilgili mevzuat ve kamu politikalarında hedef ve faaliyetlerin belirlenip geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda TÜBAKKOM, Ankara Barosu tarafından hazırlanmış ve onaylanmış olan Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık, Şiddet, Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Politika Belgesi'nin ve Antalya Barosu nezdinde yapılan çalışmaların örnek alınarak her baronun konuya ilişkin bir politika hazırlaması ve kendi nezdinde Cinsel Şiddete Karşı Destek ve Dayanışma birimi kurulması için bildiri yayınlanması gerekmektedir.

Yargıtay, cinsel taciz ve mobbing gibi durumlarda tanık göstermenin, mutlak deliller sunmanın zorluğuna dikkat çekerek, bu gibi durumlarda şüpheden uzak, kesin deliller aranmayacağına hükmetmektedir. Hatta Yargıtay, işçinin “kuşku uyandıracak olguları ileri sürmesi” halinde işverenin mobbing ya da taciz uygulamadığını ispatlaması gerektiği yönünde bir içtihat oluşturmuştur. Ancak stajyer avukatlar İş Kanunu’nda tanımı yapılmış olan işçi veyahut stajyer tanımına girmemektedir. Avukatlık Kanunu’nda da ise stajyer avukata herhangi bir fesih hakkı verilmemiştir. “Hazırlanacak politikalar ve akabinde kurulacak birimlerde stajyer avukatın beyanı esas alınmalı ve ikinci altı aylık dönemde cinsel taciz -saldırı- durumunda stajyer avukatın şikâyeti ile yanında staj yapılan avukatın stajyer hakkındaki olumsuz raporu değerlendirmeye alınmamalı ve staj yeri değişikliği halinde avukatın değişikliği onay vermesi gerekmemelidir.” ibaresi eklenmelidir.

3.ii. Stajyer avukatlar yasal staj dönemlerinde staj yapmak için girdikleri büro arayışı sürecinde dahi cinsiyetleri sebebiyle ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Zira baro ilan sayfalarında verilen ilanlarda stajyer avukat arayan avukatların “kadın” veya “erkek” stajyer ibareleri kullanmaları apaçık cinsiyet ayrımcılığı yapıldığını gözler önüne sermektedir. Ayrıca baro ilan sayfalarında devlet ve vakıf üniversitesi ayrımı yapılması da bir ayrımcılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

- a. Başta Anayasa olmak üzere kanunlar ve uluslararası sözleşmeler değerlendirildiğinde cinsiyet ayrımcılığı uzun yıllardır iş hayatında yapılan bir ayrımcılık olup; bu ayrımcılıkla ilgili Türkiye Cumhuriyeti tarafından birçok adım atılmıştır. Ancak Avukatlık Kanunu’nda ve Stajyer Avukat Yönetmeliği’nde, stajyer avukatların herhangi bir iş tanımı ve hukuki güvencesi olmaması sebebiyle bir düzenleme bulunmamaktadır.

Avukatlık mesleğinde staj yeri arayan stajyer avukatların ve bağlı çalışan avukatların da cinsiyetleri sebebiyle uğramış olduğu ayrımcılık ve ayrımcılık bağlamında yaşamış oldukları psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddetle mücadele etmek adına ilk adım olarak baro ilan sayfalarındaki ilanlara cinsiyet tercihi yazılmaması için ilanların denetlenmesi gerekmektedir.

TİHEK tarafından baro ilan sayfasında kadın-erkek ibaresine ilişkin ayrımcılık yapıldığına dair karar verilmiş olup adli para cezası verilmiş; Antalya Barosu tarafından da ayrımcılığa yol açabileceği sebebi ile kadın-erkek ibaresi ve devlet-vakıf üniversitesi ayrımı yapılmamasına karar verilmiştir. Tüm barolar tarafından verilen stajyer avukat ilanlarından da bu ibarenin kaldırılması ve yayınlanacak ilanların bu hususa dikkat edilerek denetimden geçmek suretiyle yayınlanması talep edilmektedir.

4. Stajyer Avukatların Fiziksel Engelleri Nedeniyle Uğradığı Ayrımcılık:

Engelli stajyer avukatlar, yasal staj dönemleri içerisinde avukat yanı stajlarını yapabilmek için avukatlık ofisi bulmakta zorlanmaktadır.

- a. Barolar, levhasına kayıtlı avukatlara bildirim yapmak suretiyle gönüllülük esasına dayanarak ‘Engelsiz Ofisleri’ tespit edebilir. Stajyerlerin staj başvurusu sırasında talep etmesi halinde belirlenen bu ofislere yönlendirilmesi baro tarafından yapılmalıdır. Bu kapsamda Engelli Avukat Hakları Komisyonu ile iş birliği kurularak "Engelsiz Ofis Projesi" geliştirilmelidir.

IV. MADDİ KAYGILAR

Günümüz Türkiye'sinde üniversiteden genel itibariyle yirmili yaşlarında yeni mezun olan bir kişi, zorunlu stajında para kazanarak hayatını kısmen de olsa idame ettirebilmektedir. Buna karşın hukuk fakültesinden mezun olan bir stajyer avukatın, ailesinden destek almaksızın asgari düzeyde de olsa hayatını idame ettirebilmesinin mümkün olmadığı yapılan araştırma ve anketlerle sabit olup ele alınması gereken bir sorundur.

Bu ekonomik sıkıntının sebebi stajyer avukatlarla ilgili bir ücret tarifesinin veya asgari bir ücret sınırının bulunmamasıdır. Bu sebeple stajyerler, meslek öğrenimi esnasında temel gereksinimlerini dahi karşılayamayacak duruma gelmekte ve meslek yolculuğu başlamadan en büyük sorunlarından biriyle yüzleşmektedir.

Eskiden aristokrat mesleği olan avukatlık ne yazık ki şimdilerde, her geçen gün ülke genelinde artan hukukçu sayısı ile ucuz iş gücüne dönüşmüştür. Düzenlemenin olmadığı stajyer ücretleri oldukça düşük miktarlarda olup hiç ücret almadan çalıştırmalar dahi mevcuttur.

Avukatlık mesleğinin onuruna uygun bir şekilde devam edebilmesi adına mesleğin ilk icra yeri olan stajyerlik statüsü için güncel ekonomik ortamda iyileştirmelere gidilmesi zaruridir. Ankara Barosu Stajyer Avukatları olarak sadece kendi baromuz içindeki değil Türkiye'deki stajyer avukatların da artan maddi kaygı durumlarını kapsamlı bir şekilde ele almak ve buna çözüm üretmek hâsıl olmuştur.

Maddi kaygılar çalışma grubu 16 Ekim 2023 tarihinde açılan forma binaen verilen cevaplar doğrultusunda üyelerini belirlemiş, 17 Ekim 2023 tarihinde ön çalışmalarını gerçekleştirmeleri doğrultusunda bilgilendirmiştir. 19 Ekim 2023 tarihinde ön tanışma toplantısı düzenlenerek online platform üzerinden beklenenler ve icra edilecekler olarak üyelerle istişare yapmış, bu doğrultuda 20 Ekim 2023 tarihinde form üzerinden Çalıştay'da konuşulabilecek sorunlara yönelik belirlenen soru başlıkları üzerinden cevaplar toplanmıştır.

21 Ekim 2023 Cumartesi günü Maddi Kaygılar çalışma grubu, atölye çalışmasını üç oturumda gerçekleştirmiş, bu oturumlarda Burdur, Denizli, Muğla, Ordu, Bartın, Eskişehir, Ankara, Iğdır, Bursa, Şanlıurfa, Hatay, Osmaniye olmak üzere 12 farklı baro ve 7 farklı bölgeden stajyer avukat ile birlikte 14 katılımcı, 2 yürütücü ile toplamda 16 kişi olarak maddi kaygılarını konuşarak çözüm üretmeye çalışmıştır. Kimi barolarda staj başvuru ücreti şart koşulmadığı tespit edilmiş olup kimi barolarda bu ücret yatırılmadan staj başvuru süreci tamamlanmasının mümkün olmadığı tespit edilmiştir. Ruhsat başvuru ücretleri açısından da benzer şekilde çeşitlilik olduğu görülmüş olup sabit bir tarife olmadığı

saptanmıştır. Devamında TBB staj kredisine yönelik değerlendirmelerde bulunulmuş, 12 farklı baronun temsilcileri olarak kredi miktarının yetersizliğine yönelik olumsuz eleştiri ile fikir birliği içinde toplantı nihayete erdirilmiştir. Harçlık verircesine gibi lütfedilen stajyer avukat “maaşı”, adliye stajı ve avukat yanı stajı olarak iki başlıkta incelenmiştir. Bu sorunlara yönelik tüm değerlendirmeler ve çözüm önerileri 22 Ekim 2023 Pazar günü tüm katılımcıların huzurunda sunulmuştur.

İlk oturumda tüm katılımcıların ve temsil ettikleri barolardaki stajyer avukatların maddi kaygıları anlaşılmaya çalışılmış, anılan süreç 3 ana başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar staj öncesi, staj süreci, staj bitimi şeklinde oluşturulmuştur.

- Katılımcı baro üyeleriyle yapılan değerlendirmelerde staj başvurusu sırasında barosu tarafından staj kaydiyesi olarak adlandırılan başvuru ücretinin alınıp alınmadığı tespiti yapılmış buna binaen yaşanabilecek maddi kaygılar tartışılmıştır.
- Staj sürecinde ilk ve ikinci 6 aylık periyotlarında meslek icrasını gerçekleştirebilmeleri değerlendirilmiş ve kimi barolarda ancak ikinci altı aylık süreçte deneyime başlanabildiği hususunda bilgi edinilmiştir. İkinci altı aylık periyotta himayesinde bulundukları avukattan kendilerine ödenen bir harçlık olup olmadığı sorulmuş buna ilişkin baro çevrelerine yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.
- Staj sürecini tamamlayabilmek için ruhsat ücretleri ve baroların almış oldukları çeşitli oranlarda keseneklerin ne gibi maddi sorunlar oluşturduğu hususunda detaylı bir konuşma yapılarak bu süreç Adalet Bakanlığına ödenen ruhsat harcı ve barolara ödenen giriş kesenekleri olacak şekilde iki ana sorun başlığı altında incelenmiştir.

Bu kapsamda Osmaniye Barosu üyesi katılımcı kendi ilindeki bir stajyerin aylık giderlerini tespit ederek diğer katılımcılara sunum yapmıştır. Bir Ankara Barosu üyesi katılımcı çalıştay öncesinde yapmış olduğu sorun ve çözüm çalışmasına yönelik detaylı fikrini diğer katılımcıların nezdinde paylaşmıştır. Bu kapsamda ‘staj başvuru süreci’, ‘aktif staj dönemi’ ve ‘staj bitimi’ başlıkları ile ele alınan maddi kaygılar grubunun ilk oturumu sonlanmıştır.

İkinci oturum 21 Ekim 2023 tarihinde saat 13.30’da Ankara Barosu Eğitim Merkezinde 2 yürütücü, 13 katılımcı olmak üzere 15 üye ile gerçekleştirilmiştir. Bu oturumda bölgesel maddi sorun ve çözüm önerileri konuşulacak şekilde üyelerin çalışma yapmaları hedeflenmiş ve 4 gruba ayrılmıştır. Haricinde depremzede il baroları bir grupta toplanarak bu yönde de kolaylıkla çalışma yapabilmeleri hedeflenmiştir. Bu gruplar şu şekilde oluşturulmuştur:

1. Grup	Ege-Akdeniz Bölgesi
2. Grup	İç Anadolu- Marmara Bölgesi
3. Grup	Karadeniz Bölgesi
4. Grup	Depremzede İller Grubu

Üçüncü oturum 21 Ekim 2023 tarihinde saat 16.00’da 2 yürütücü, 13 katılımcı olmak üzere 15 üye ile gerçekleştirilmiştir. Bu oturumda da tüm üyelerle maddiyata dayalı sorun ve çözüm önerileri yerelden genele olacak şekilde değerlendirilmiş olup tartışılmıştır. Tartışmalar sonucunda tespit edilen sorunlar için üretilen çözüm önerileri oylamaya sunulmuştur. Maddi Kaygılar atölye grubunun oylamaya sunularak belirlediği nihai çözüm önerileri aşağıda yer almaktadır:

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Yüksek ruhsat ücretlerine yönelik stajyer avukat sorunları:

Avukatlık mesleğinin onuruna uygun bir şekilde devam edebilmesi adına mesleğin ilk icra edilmeye başladığı yer olan stajyer avukat statüsü için güncel ekonomik ortamda iyileştirmelere gidilmesi zaruridir. Bu noktada 32 barodan 70’e yakın katılımcıyla gerçekleştirilen Ulusal Stajyer Avukat Çalıştayı’nda Maddi Kaygılar çalışma grubunun temel gayesi, Türkiye’deki stajyer avukatların artan maddi kaygılarını kapsamlı bir şekilde ele alarak bu sorunlara çözüm üretmektir.

Barodan baroya değişen ruhsat ücret kalemlerinden zorunlu olarak alınan bazı ücretler için yeni düzenlemeler getirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple ruhsat ücret ödemelerine yönelik çözüm önerileri, vergiler ve baro kesenekleri olmak üzere iki ayrı başlıkta incelenmektedir. Bilindiği üzere 28 Mart 2023 tarihinde kabul edilen birinci yargı paketi, 5 Nisan 2023 tarihinde yürürlüğe girerek anılan kanunla 0-5 yaş avukatlar için baro aidat ödemesi kaldırılmıştır. Bu durumda genel hukuk ilkelerinden olan evleviyet kuralı gereğince stajyer avukatlardan ruhsat ücreti alınmaması gerekmektedir.

a. Vergi bazlı soruna yönelik çözüm önerisi

İlk olarak damga vergisi ve Adalet Bakanlığı ruhsat harcının kaldırılması gerektiği düşünülmekle birlikte kaldırıldıktan sonra oluşan geçiş sürecinde bu vergiler için ödemelerin (birçok vergi ödemesinde olduğu gibi) tek kalemde değil yapılandırılarak alınması önerisi **oy birliğiyle** kabul edilmiştir.

b. Baro keseneği bazlı soruna yönelik çözüm önerisi

Birinci yargı paketi ile getirilen kanuni düzenlemeye dayanarak ruhsat ücreti içerisinde olan baro keseneği kaleminin derhal kaldırılması talep edilmektedir. Söz konusu baro keseneği kaleminin kaldırılmasının mümkün olmaması halinde baroların, faizsiz kredi ile ödeme kolaylığı getirilmesi ile ilgili bankalarla protokol imzalaması gerekmektedir.

Başka bir öneri ise ruhsat ücretini ödeyemeyen veya kredi ile ödeme yolunu tercih etmeyen stajyer avukatların, avukatlık mesleğine başlamalarından itibaren bir yıl ile sınırlı olması kaydıyla atanacakları CMK ve adli yardım dosyalarından kazandıkları vekâlet ücretlerinden, baro keseneği

alacağı mahsup edilerek ödeme yapmalarındır. Bu soruna ilişkin çözüm önerileri 6 kabul, 5 çekimser, 3 ret oyu olmak üzere **oy çokluğuyla** kabul edilmiştir.

KARŞI OY: Katılımcı tarafından “*Ruhsat ücretinin taksitlendirilmesi, hali hazırda birçok masrafa girecek olan stajyer avukatlar için son derece olumlu bir çözüm önerisidir fakat CMK/adli yardım ödeneklerinde kesinti yapılma fikri, barolar için uygulanabilir bir fikir değildir. Hem ilgili bütçenin ulaşması hakkındaki yoğun bürokratik işlemler, hem de CMK/adli yardım kurumlarına katılımların seçimsel bir hak olması ruhsat ücretinin tahsilini büyük ölçüde zorlaştırma riski taşımaktadır. Belirtilen sebeplerden ötürü çoğunluğun görüşüne katılmıyoruz.*” şeklinde sunulmuştur.

2. Stajyer Avukatlara verilen TBB staj kredisinin mevcut ekonomik şartların çok altında olması ve geri ödenme süresinin kısa olması sorunu:

Avukatlık Kanunu m. 27 hükmünce stajyer avukatlara barolar tarafından yapılacak yardımların, uzun süredir devam eden baro pulu uygulaması ve geri ödemelerden gelen ücretlerle sağlandığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar barolara gelir kapısı olan baro pulu uygulaması ile stajyer avukatlara kredi yollu fon sağlansa da 2023 tarifesinde verilen 2.000,00 TL günümüz şartlarında stajyerlerin ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli gelmemektedir. Atölye sürecinde Osmaniye Barosu'ndan katılımcının sunduğu rapordan örnek verilecek olursa; küçük bir şehir olan Osmaniye’de ailesinden destek almayan bir stajyer avukatın bir aylık asgari giderinin 8.000,00 TL civarında olması kredinin yetersizliğini gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra kredi geri ödemesinin 2 yıl içerisinde ve %10 faizle olması stajyerlerin omuzlarına yük olmaktadır.

- a. TBB staj kredisinin asgari ücretin %50’sine sabitlenmesi, akabinde vade süresinin 2 yıldan 3 yıla çıkarılmasının gerekli olduğu 13 kabul, 1 çekimser oy kullanılması nihayetinde **oy çokluğu** ile kabul edilmiştir.

3. İlçelerde yaşayan stajyerlerin, Adalet Komisyonunun kararı ile adliye stajlarının merkez mahkeme ve savcılıklarda yaptırılması sorunu:

Büyükşehirlerde ilçe değiştirmek çok zor ve masraflı değilken küçük şehirlerde bu durumun bazen tam tersi olduğu tespit edilmiştir. İlçelerin merkeze uzak olduğu şehirlerde yaşayan stajyer avukatlar ne yazık ki merkez ilçeye ulaşmak için diğer şehirlere nazaran daha fazla kilometre kat etmektedir. Bu durumda stajyerler bir veya birden fazla aktarmalı ulaşım araçlarını veya daha yüksek ücretli ulaşım araçlarını kullanmak zorunda kalmaktadır. Bu sebepten bu gibi illerde yaşayan stajyer avukatların ulaşım ücretlerini bir nebze olsun azaltabilmek adına bir kanuni revize öngörülmüştür.

- a. TBB Avukatlık Staj Yönetmeliği m. 12’de staj yapılacak mahkeme ve savcılıklar bunun yanında da süreleri belirtilmiştir. Adalet Komisyonunun belirlediği mahkemeler pratikte merkez mahkemeler olarak iş görmektedir. Lokasyon seçimi Adalet komisyonun inisiyatifine bırakılmamalıdır. İlgili maddeye eklenecek “**ikametgâhına en yakın mahkeme veya savcılık**” ibaresi ile merkeze uzak ilçelerde yaşayan stajyer avukatların, kendilerine en yakın ilçe adliyelerinde de stajlarını yapabilmesi sağlanarak staj sürecinde stajyerlerin maddi yönden kaygıları bir nebze azaltılmalıdır. Netice itibarıyla lokasyon seçiminin Adalet Komisyonunun inisiyatifine bırakılmaması stajyer avukatların her gün/hafta merkez adliyelere giderek artan ulaşım masraflarının önüne geçecektir. İlgili çözüm önerisi **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

4. Danıştay 11. Dairesi’nin Avukatlık Kanunu m. 11’i stajyere ücret verilemeyeceğine yönelik dayanak göstermesi sorunu:

Danıştay 11. Dairesi Avukatlık Kanunu’nun 11. maddesini geniş yorumlayarak avukatlık stajının amacının ileride avukat olacak kişinin meslek bilgisini artırmak için mahkeme ve adalet dairelerinde yapılan uygulamalı öğrenme döneminde en iyi şekilde avukatlığa hazırlanmak olduğu, bu nedenle stajyer avukatların ücret alamayacağı yönünde karar vermiştir.

Tüm meslek gruplarının henüz öğrenim sürecindeyken yapmış oldukları çıraklık yahut stajyerlikleri nihayetinde emeklerinin karşılığı olan ücreti talep edebildikleri aşikârdır. Stajyer avukatlar, bir yıllık staj eğitimini başarılı olarak tamamladıktan sonra hak savunucuları olarak adalet timsalinin süjesi haline gelmektedir. Ancak stajyer avukatın emeğinin karşılığı olan ücreti açıkça talep edebilmesi gerekirken yanında staj yaptığı avukatlar tarafından yardıma muhtaç biri gibi davranılmakla birlikte bayram çocuğu misali harçlık verir gibi bir tutum sergilenmektedir. Bu durum kabul edilemez olup stajyer avukatların mesleğe olumsuz bir motivasyonla başlamasını sebebiyet vermektedir. İlgili kanun maddesindeki hüküm şu şekildedir:

Madde 11 – Aylık, ücret, gündelik veya kesenek gibi ödemeler karşılığında görülen hiçbir hizmet ve görev, sigorta prodüktörlüğü, tacirlik ve esnaflık veya meslekin onuru ile bağdaşması mümkün olmayan her türlü iş avukatlıkla birleşemez.

Danıştay 11. Dairesinin işbu madde kapsamında genişletilmeyecek bir maddeyi geniş yorumlamış olması yüksek mahkemenin ve avukatların aleni şekilde hukuka aykırı karar verdiğini göstermektedir. Söz konusu mahkeme ilamı asla kanun maddesinden üstün değildir ve stajyerlerin çalışmaları karşılığında ücrete hak kazanamıyor oluşu aleni şekilde kanun hükmüne aykırılık oluşturmaktadır. Zira Anayasa madde 18 gereğince angarya yasaktır.

Somut halde bu hususta Danıştay'ın stajyer avukatların emeklerini eğitim olarak değerlendiriyor oluşu buna karşın henüz eğitim süreci devam ederken stajını yapan bir meslek grubu olan intörn doktorların asgari ücrete hak kazanıyor oluşu aslında gerekli cevabı vermektedir. Ancak maddi kaygılar çalışma grubunun sürece katkı sunma amaçlı çözüm önerisi şu şekildedir:

- a. Stajın ilk yarısı kesintisiz ve zorunlu olacak şekilde adliyede gerçekleştirilmektedir. Bu süreç verimli şekilde geçirilirken stajyer avukatın geçimini sağlaması mümkün olmuyorsa bu hali telafi etmek Devletin yükümlülüğüdür. Zira Anayasa madde 2 gereğince Türkiye Devleti sosyal bir devlettir. Eğer stajyerin emekleri ücrete değer görülmeyecekse Devletin sosyal devlet olmasından ötürü geçimini sağlayamayan vatandaşını koruması gerekmektedir. İlgili çözüm önerisi **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

5. Stajyer avukatlara yönelik devlet ve baro yönlü bütçe oluşturulamaması sorunu:

Stajyer avukatlara maaş verilmesi önerisine karşılık olarak Devletin ilgili kurumlarından bütçe yokluğuna yönelik sunulmuş olan dönüşe binaen ortaya konulan bu çözüm önerisinin içeriği şudur; devletin icra alanında gösterdiği faaliyetlere karşılık aldığı harca icra harcı denilmektedir. İcra harçları Harçlar Kanunu'nun 1 sayılı tarifesinin B bölümünde düzenlenmiştir. İcra harçlarından olan başvurma harcı icra takibini başlatan alacaklıdan peşin olarak alınır ve 2023 yılı için icra başvurma harcı 179,90 TL'dir. Bunun haricinde ilamsız icra takibi kapsamında takip talebini sunan alacaklıdan, alacak miktarının %5'i oranında peşin harç tahsil edilir. Merkezi takip harcı ise abonelik sözleşmesinden kaynaklanan takiplerde alacağın %2'si oranında alınan harçtır.

Takibin tahsilat başarısı ile sonuçlanması durumunda alınan harca da tahsil harcı denilmektedir.

- Ödeme veya icra emrinin tebliği üzerine hacizden evvel ödenen paralardan alınan tahsil harcı %4,55
- Hacizden sonra ve satıştan önce ödenen paralardan % 9,10
- Hacedilen veya rehinli malların satılıp paraya çevrilmesi suretiyle tahsil olunan paralardan %11,38

İcra takibinden vazgeçilmesinde dahi harç alınmaktadır ve bu harçlar dikkate değer miktardadır. Öyle ki tutanağa yazılması halinde vazgeçilen miktara ait tahsil harcının yarısı alacaklıdan alınmaktadır. Satıştan sonra takipten feragat edilmesi halinde ise tahsil harcı tam olarak alınmaktadır. İcra dairesinde bu süreç nihayete ermemekte, icra mahkemesinde de harçlar alınmaktadır. Ayrıca bir yargılama nihayetinde verilen kararlara binaen karar ve ilam harcı alınmaktadır.

Konu ile çok daha ilgisiz olan harçlar da mevcut olup bunlardan birisi de cezaevi harcıdır. İcra takibinin sonunda miktarı belli olan alacaklarda alacaklıdan, alacağın %2'si oranında alınan harca cezaevi harcı

denilmektedir. Cezaevi harcının borçludan alınması mümkün olmayıp her halükârda alacaklıdan alınmaktadır.

Stajyer avukatın göstermiş olduğu emek ve çalışmalarının karşılığı gerek bağlı bulunduğu Adalet Bakanlığından gerekse yanında staj yaptığı avukattan talep edilebilmelidir. Nitekim stajyer avukat maaşı, Devletin ilgili organlarından talep edilmiş ancak bu talep bütçe yokluğu gerekçesine dayanılarak reddedilmiştir. Bu Çalıştay nezdinde çözüm üretmek için bir araya gelen 32 barodan stajyer avukat olan katılımcılar, devletin ilgili kanallarına nasıl bütçe oluşturabileceği hususunda tartışmalarda bulunmuşlardır.

Güncel olarak Adalet Bakanlığının icra ve iflas dairelerine yönelik verilerine göre 2022 yılında icra ve iflas dairelerindeki dosya sayısı, önceki yıllardan devredenlerle birlikte toplam 33 milyon 275 bin 632'ye ulaşmıştır.

Olağan bir stajyer avukatın staj sürecinin ilk 6 aylık sürecinin bir aylık bölümü icra mahkemelerinde geçmektedir. Bununla birlikte, icradaki dosya fazlalığının doğal bir sonucu olarak stajın ikinci 6 aylık kısmında stajyer avukatın görevlendirildiği işlerin büyük bir bölümü icra mahkemelerinde ve icra dairelerinde gerçekleştirilmektedir. Stajyer avukatlar, ikinci 6 aylık staj döneminde himayesinde çalışılan avukatın yetkilendirmesiyle icra sürecini takip edebilme hakkı kazanmaktadır.

- a. İşbu halde icra işlerinin yoğunluklu olarak takip edilmesinde katkısı olan stajyer avukat adına da bir harç başlığı açılmalıdır. Adalet erişim hakkını, yapılan işlemler nihayetinde en zedelemeyecek olan bu harç başlığı, stajyerlerin en büyük sorunlarından olan ücret kaygısını sona erdirebilecek bir husustur.

Oylama: 2 ret, 1 çekimser, 9 oy ile oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

KARŞI OY: Katılımcı tarafından “*Stajyer avukatların sorunlarının çözülmesi için maddi kaynağa ihtiyaç olduğu açıktır. Lakin şu anki koşullar göz önüne alındığında zaten vatandaş için oldukça büyük maddi yükler yaratan harçlara bir yenisinin daha eklenilmesi suretiyle Anayasa Madde 36 hükmünde koruma altına alınan ‘mahkemeye erişim hakkı’ zedelenecaktır. Bu çözüm yolunun getirilmesinden önce denenmesi gereken birçok alternatif yol mevcuttur, mevcut durumun asli sorumlusu vatandaş olmadığı gibi bu sorunun asli çözüm organı da vatandaş olmamalıdır. Belirtilen sebeplerden ötürü çoğunluğun görüşüne katılmıyoruz.*” şeklinde sunulmuştur.

- b. Barolar yönünden iyileştirme amaçlı TBB Sigorta Şirketi kurulmalıdır. Baroların en çok sahip çıkması gereken, geleceğin hak savunucuları olan stajyer avukatlar için bütçe ayırması elzemdir.

Bu bütçe sorununu sona erdirecek bir çözüm önerisi olarak TBB bünyesinde bir sigorta şirketi kurulabilir.

Oylama: 12 kabul 1 çekimser oy ile oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Bilindiği üzere TBB bir meslek örgütüdür, bu sebeple ticari iş ve işlemler için yetkisi mevcuttur. Buna örnek verilecek olursa TBB Ankara Litai Otel meslek örgütüne ait iş ve işlem yapan ticari bir işletmedir. Bir diğer açıdan insani yardım faaliyetleri yürüten Türk Kızılayı da son zamanlarda gelir getirici faaliyetler kapsamında kendi bütçesini oldukça güçlendirmiştir. Örneğin hastaneler, maden suyu işletmeleri, AVM kurarak gelir getirici faktörlerini artırmıştır. İşbu halde TBB'nin sermayesinin bir kısmıyla yapılacak ticari iş ve işlemler hem meslektaşların dayanışmasına yardımcı olacak hem de gelir getirici faaliyet gerçekleştirerek barolara hazine harici bir katkı sağlayacaktır. Nihayetinde stajyer avukatların maddi kaygıları bir nebze giderilmiş olacaktır.

6. Siyasetten bağımsız bir platform mevcut olmadığı için sorunlara çözüm sağlanamamasının sorun teşkil etmesi:

Devlet, avukat yanı stajı sırasında stajyer avukatlara en az asgari ücretin yarısı ve sigorta primi tutarınca destek sağlamalıdır. Daha önce de ifade edildiği üzere gerek devlet organları gerekse avukatlar tarafından böyle bir uygulamanın “matematiksel” olarak uygulanmasının mümkün olmadığı, Devlete ekonomik olarak fazla yük getireceği, avukat bağımsızlığına aykırı olacağı, avukatlığın “serbest meslek” statüsünde olması sebepleriyle Devletin böyle bir ödeme yapmasına gerek olmadığı şeklinde çeşitli düşünceler oluşmuştur. Bu düşünceler tamamen yanlıştır. Avukatlık mesleği “serbest meslektir” bununla birlikte avukatlar önemli bir kamu görevi icra etmektedir (Av K. m.1). Mevcut 200.000’e yakın avukatın her biri staj süreci tamamlamış ve staj sürecinde her biri tarafından yaşanan benzer problemler burada bir kez daha dile getirilmiştir.

- a. Açıklanmış verilerin yaygınlaştırılması, uygulanması için gerekli temasların sağlanması, süreçlerde aktif rol alınması hızlıca sonuç alınmasını sağlayacak; siyaset üstü, tüm barolarla ve TBB ile aktif iletişim ve iş birliği içinde, efektif bir platformun süratle kurulması gerekmektedir. Yukarıda belirtilen amaçları gerçekleştirebilecek, gündelik politik tartışmalardan sıyrılarak siyaset üstü, aktif iletişim ve iş birliğini sağlayabilecek etkili bir platform, 81 ilden stajyer avukatlar ve 0-5 yıl kıdeme sahip olan avukatların katılımıyla bir dernek yahut vakıf yapısının kurulmasıyla oluşturulabilir. Amacı, vizyonu ve misyonu yalnızca sorunların çözümüne odaklanmış olup ‘duru’ bir yapısal yönetim zihniyetine ve etkili bir diyalog becerisine sahip, olan teşkilatlanması güçlü bir dernek yapısının, bahsi geçen ve yıllarca süregelen sorunları pratik şekilde çözebileceği düşünülmektedir. Söz konusu kuruluşun yönetim organlarının görev süresi üç yıl ile sınırlı olacaktır. Çalıştayda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesine yönelik komisyonlar kurulacaktır. Dernek yahut işbu vakıf, belirtilen hususlardan ötürü stajyer avukatlar

için ideal, güçlü bir ses ve ilgili tüm makamlar için muhatap alınması istenen, gerekli bir oluşum olarak yönetilecektir. Bunun yanı sıra hukuk fakültelerindeki öğrencilerin de farkındalık düzeylerinin artırılması, koşullarının iyileştirilmesi ve en önemlisi bu özel fakülteye girerken taşıdıkları inançlarıyla birlikte ideallerinin artırılması gerçekleştirilirse bu sayede hukuk sisteminin geleceğine olumlu katkılar sağlanacaktır. Bununla birlikte tüm hukuk fakültelerindeki ğrenci kulüpleriyle eř zamanlı etkinlikler düzenlenerek her genç hukukunun da çözüm süreçlerine aktif katkıda bulunması sağlanacaktır.

V. STAJYERİN KİMLİĞİ

AMAÇ: Stajyerin Kimliği Çalışma Grubu, mesleğinin başındaki adalet sisteminin vazgeçilmez bir parçası olan stajyer avukatların haklarını ve kimliklerini yasal olarak güvence altına almayı amaçlayan bir çalışma grubudur. Bu çalışma grubu, stajyer avukatların gelecekte daha iyi bir hukukçu olabilmelerinin beraberinde hak ettikleri değeri ve yasal çerçevede yer alan belirgin bir kimliğe ulaşmaları için çaba sarf etmektedir. Yapacağı çalışmalar ile stajyer avukatların; mesleki statülerini yasal bir zemine oturtmayı, daha etkin olup etik bir şekilde icra etmelerine olanak sağlamayı ve onların adalet sistemi içerisinde görünürlüğünü arttırmayı amaçlamaktadır.

HEDEF: Stajyer avukatların varlığının somutlaştırıldığı tavsiye niteliğinde bir yasal tanımla "stajyer avukat" statüsünü belirgin hale getirerek bir çerçeve çizmektir.

ATÖLYE ÇALIŞMASI: Stajyer avukatlar hakkında nasıl bir düzenleme yapılabileceğini araştırmak üzere Stajyerin Kimliği çalışma grubu, biri ulusal diğeri uluslararası mevzuat taraması yapacak şekilde iki ayrı alt gruba bölünmüştür. Bu alt gruplarda katılımcılar çalıştay gününe ön hazırlıklarını yapmak suretiyle bir takım çözüm önerileri ile gelmiştir. Bu çözüm önerilerinin temel noktası sorunların çözümünde düzenleme yapılması gerekliliği olmuştur.

Çalışma grubu, mevzuatı özümseyip onu günümüz koşullarına uyarlamak veya yenilikler getirmek için teklifler oluşturmuştur. Bu süreç sonucunda teklifleri oylamaya sunarak kabul edilenleri kanun lafzına uygun olarak maddeleştirmiştir. Her bir maddenin ortak özelliği stajyer avukatların statüsünün belirlenmesi ve sağlamlaştırılması amacına yöneliktir. Amacına uygun olarak bu çalışmaları yürüten çalışma grubu, hedefi olan stajyer avukatlık statüsüne ulaştığı günlerin de geleceği umudunu taşımaktadır.

NOT: Çalıştay esnasında bir katılımcı sağlık sorunları nedeniyle ayrılmak zorunda kalmıştır.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Stajyer avukatın tanımı:

Türk mevzuatındaki stajyer avukat tanımındaki eksiklik nedeniyle stajyer avukatların özlük hakları kanunda yeterli korumaya sahip değildir. Dolayısıyla, stajyer avukatların kimliğinin net şekilde tanımlandığı resmi, hukuki bir tanımın yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda Çalıştay kapsamında yer alan stajyerin kimliği grubunda öneriler sunulup oybirliğiyle aşağıdaki tanımın Avukatlık Kanunu'na madde olarak eklenmesine karar verilmiştir:

- a. “Avukatlık mesleğini icra edebilmek amacıyla, mesleğin gerekleri doğrultusunda emek sarf eden, hukuk fakültesi mezunu olan, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı’nda başarılı olan gerçek kişidir.”

2. Stajyer avukatın amacı:

Stajyer avukatın adliyedeki işlemleri sırasında yaşadığı sorunlara çözüm bulabilmek amacıyla yetki ve görevlerinin güçlendirilmesine yönelik düzenlenmiş olan Avukatlık Kanunu m. 2/3’ün stajyer avukatlar özelinde uyarlanarak m. 26’ya eklenmesine **oybirliğiyle** karar verilmiştir. Ayrıca Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı’na girme yükümlülüğü olmayanları da kapsamına yönelik de bir fıkra eklenmesi önerilerek aynı şekilde **oybirliğiyle** kabul edilmiştir. Avukatlık Kanunu m. 26’ya bahse konu iki fıkra aşağıdaki gibi uyarlanarak eklenmiştir:

- a. “Yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve vakıflar stajyer avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadır. Kanunlarındaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu kurumlar stajyer avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmakla yükümlüdür. Bu belgelerden örnek alınması muvafakatname ibrazına bağlıdır.”
- b. “24/10/2019 tarihinden sonra hukuk fakültesine kayıt yaptıranlardan 31/3/2024 tarihinden önce mezun olanlar da bu madde kapsamındadır.”

3. Stajyer avukatın ücret hakkı:

Ankara Barosu Grup Sözcüleri Alt Kurulu tarafından Ankara Barosu Stajyerlerine yönelik düzenlenen Mayıs 2023 tarihli anket sonucunda stajyer avukatların %25’e yakınının ücret almadığı, ücret alanların da ortalama maaşının 2.812 TL olduğu verisine ulaşılmıştır. Bu miktarın anketin yapıldığı dönemde asgari ücretin üçte birine tekabül ettiği düşünüldüğünde, Anayasa m. 55/1’de yer alan “Ücret emeğin karşılığıdır.” maddesi karşısında stajyer avukatların aldıkları ücretlerin yetersizliği ortaya çıkmaktadır. İlgili konuda ivedilikle kanunda özel bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda ücretlerin, kim tarafından ödeneceği ve miktarının ne kadar olacağı hakkında aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- a. Birinci altı ay için Adalet Bakanlığının asgari ücreti ödemesi, ikinci altı ay için asgari ücretin %50’si (yarısı Adalet Bakanlığından, yarısı avukattan) + TÜFE oranıyla artırılması
Oylama: 2/10 kabul oyu almıştır.
- b. Avukatlık stajı boyunca Adalet Bakanlığından asgari ücret verilmesi
Oylama: 2/10 kabul oyu almıştır.

- c. İlk altı ay için Adalet Bakanlığı tarafından asgari ücret verilmesi. İkinci altı ay için avukatlar tarafından asgari ücretin $\frac{2}{3}$ oranında verilmesi, bu ödeneğin %30'unun Devlet desteğiyle olması ve vergi muafiyeti (avukatlık meslek gideri) sağlanması

Oylama: 5/10 kabul oyu almıştır.

- d. İlk 6 ayda Adalet Bakanlığı, ikinci altı ayda avukatın karşılayacağı ücret, asgari ücretin $\frac{1}{2}$ oranından az olmaması

Oylama: 3/10 kabul oyu almıştır.

- e. İlk 6 ayda Adalet Bakanlığında asgari ücret, ikinci altı ayda Adalet Bakanlığında asgari ücretin $\frac{1}{3}$ oranında verilmesi

Oylama: 0/10 oy almıştır.

Bu öneriler sonucunda aşağıdaki maddenin Avukatlık Kanunu'na bir madde olarak eklenmesi **oy çoğunluğuyla** kabul edilmiştir:

“Yasal avukatlık stajının ilk 6 aylık adliye stajı döneminde stajyer avukatlara, Devlet tarafından asgari ücret ödenir. Yasal avukatlık stajının ikinci altı aylık döneminde stajyer avukatlara, asgari ücretin $\frac{2}{3}$ 'ünden az olmamak koşuluyla yanlarında çalışılan avukat tarafından ücret ödenir. Avukat tarafından ödenen ücretin %30'u katkı olarak Devlet tarafından karşılanır. Stajyer avukatlara ödenen ücretler her türlü vergiden müstesnadır. Stajyer avukat çalıştıran avukatlar, ödedikleri ücretleri bordro üzerinden gider olarak gösterebilirler.”

Oylama: 6/10 oy ile kabul edilmiştir.

NOT: 3308 sayılı Meslek Eğitimi Kanunu'ndan esinlenerek yazıldığı için 'Devlet' ibaresiyle yetinilmiştir.

KARŞI OY: İki katılımcı tarafından “Avukatlar yargının üç sacayağından biri olarak değerlendirilmesine karşın staj ödemesi almamaktadır. Hâkim ve savcılar staj ödemesini bakanlıktan almaktadır. Bu eşitsizlik durumunun ortadan kaldırılması bağlamında stajyer avukatlar da staj süresi boyunca Bakanlıktan asgari ücret düzeyinde ödeme almalıdır.” şeklinde sunulmuştur.

4. Stajyer avukatın çalışma hakkı:

Yukarıda bahsi geçen ankete göre bürolarda aktif çalışan stajyer avukatların %62'sinin, İş Kanunu'nda öngörülen günlük çalışma saati olan maksimum 9 saatten daha uzun çalıştığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla **oybirliğiyle** aşağıdaki düzenlemenin Avukatlık Kanunu'na madde olarak eklenmesi kararlaştırılmıştır.

- a. “Stajyer avukatlar haftada en fazla 45 saat çalıştırılabilir. 45 saati aşan her saat için ücret ödenir. Haftalık 45 saatlik çalışma süresine ara dinlenme süresi dâhildir. Ara dinlenme süresi;
- Dört saat veya daha kısa süreli işlerde on beş dakika,
 - Dört saatten fazla ve yedi buçuk saate kadar (yedi buçuk saat dâhil) süreli işlerde yarım saat,
 - Yedi buçuk saatten fazla süreli işlerde bir saat olmak suretiyle kesintisiz kullanılır.”

5. Stajyer avukatın izin hakkı:

Çalışmaya dair herhangi bir güvencesi olmayan stajyer avukatların izin süresi, ilk altı aylık süre için staj sürecini uzatmak kaydıyla otuz gün olarak düzenlenmiştir. Ancak, stajyer avukatların içinde bulunduğu koşullar değerlendirildiğinde staj sürelerini uzatmayacak ve ikinci altıncı ayı da izin kapsamına alacak bir düzenleme getirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, mevcut Avukatlık Kanunu m. 23’ün aşağıdaki şekilde değiştirilmesine **oybirliğiyle** karar verilmiştir:

- a. Avukatlık Kanunu m. 23’e ek cümle: “Staj kesintisiz olarak yapılır. **(Ek cümle) Mazeret izni hakkı saklıdır.** Stajyerin haklı nedenlere dayanarak devam etmediği günler, engelin kalkmasından sonraki bir ay içinde başvurduğu takdirde, mahkeme stajı sırasında Adalet Komisyonu, avukat yanındaki staj sırasında ise baro yönetim kurulu kararı ile tamamlattırılır. Stajın yapıldığı yere göre adalet komisyonu başkanı ve baro başkanı, haklı bir engelin bulunması halinde yanında staj yaptığı avukatın da görüşünü alarak stajyere otuz günü aşmamak üzere izin verebilir.”
- b. **(Ek fıkra) Bahsi geçen otuz gün haricinde avukatlık staj süresince, stajyer avukata staj süresini uzatmaksızın 10 günlük mazeret izni verilebilir.**

6. Stajyer avukatın sosyal güvenlik hakkı:

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun m. 5/b’sine “stajyer avukatlar” ibaresi eklenmek üzere SGK kapsamında gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Bu hususta zorunlu stajı olan öğrencilerin sahip olduğu imkânlarla stajyer avukatların da ulaşması gerekmektedir. Ayrıca, MEB’in bir devlet kurumu olduğu düşünüldüğünde lise stajyerlerinin ücretlerini yine Devlet karşıladığından stajyer avukatlara da ödenek sunulmasının önünde büyük bir engel yoktur.

7. Stajyer avukatın şikâyet hakkı:

Daha önce belirtilen ankete katılanların %87.3’lük çoğunluğu ankette sorulan “şikâyet mekanizması oluşturulması gerektiğini düşünüyor musunuz” sorusuna olumlu cevap vermiştir. Bu durum, stajyerler nezdinde genel olarak böyle bir talebin olduğunu göstermektedir. Ayrıca ankete katılan stajyer avukatların %13’ü, yanında çalıştıkları avukatları tarafından meslek dışı ve stajyerliğin özüne

yakışmayan, staj kapsamı dışında kalan işlere tabi tutulduklarını belirttiğinden kanuni dayanağı olan bir şikâyet mekanizması oluşturulmasına aşağıdaki şekliyle **oy çokluğuyla** karar verilmiştir:

- a. *“Avukatın davranışının mobbing, ayrımcılık ve angarya yasağına aykırılığı söz konusu ise stajyer avukatın, sadece baroya şikâyetle bulunması halinde baro başkanı tarafından araştırmacı avukat atanır. Şayet söz konusu şikâyetin ispatlanması durumunda avukatın 6 aylık stajyer alımı yasaklanır. Bu süreçte baro başkanı tarafından ivedi bir şekilde stajyer avukata yeni bir avukat atanır.”*

Oylama: 7/9 oy ile kabul edilmiştir.

ŞERH: İki katılımcı tarafından *“Şikâyetin ispatlanamaması durumunda şikâyet eden stajyer avukatın stajının üç ay uzatılmasına karar verilir.”* şeklinde sunulmuştur.

8. Staj sürecinde noterlik tecrübesi:

Staj sürecinde stajyer avukatların ek deneyim kazanabilmeleri adına Avukatlık Kanunu m. 26/1'e *“ihtiyari olarak noterlerde işlemleri gözlemleyebilirler”* ibaresi eklenmesine **oybirliğiyle** karar verilmiştir.

En kısa sürede mesleki statülerinin kazandırılmasına yönelik stajyer avukatlara ilişkin çalışmalar hayata geçirilmelidir. Bu metin bir teklif niteliğinde olup gerçekleştirilmesi dileğimizdir.

VII. STAJ SONRASI

Avukatlık mesleğine ilk adım olan avukatlık stajı; ülkemizde gerek kanuni düzenlemelerin yetersizliği gerekse mesleki dayanışma kavramının yeterince özümsemiş olması nedeniyle sıkıntılı bir süreç olarak geçirilmektedir. Bu süreçte stajyer avukatlar, maddi ve manevi olarak birçok zorluğa göğüs gererek stajını tamamlamaktadır. Maalesef bu sıkıntılar sadece zorunlu staj sürecine özgü değildir. Dolayısıyla avukatlığa giriş yapıldığında bu sıkıntıların artarak devam ettiği stajyerlerce kabul gören bir gerçektir.

Staj süresince kendi bürosunu açmak hayalinde olan birçok genç avukat, staj bitimiyle birlikte bunun çok da kolay olmadığını anlayarak hayal kırıklıklarıyla meslek hayatına başlamaktadır. Dolayısıyla birçoğu bağlı avukatlık yaparak staj sürecinde yaşadığı zorluklardan kat ve kat zorlu bir sürece girmeye itilmektedir.

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK gençler için kurduğu *“Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizsiniz. Cumhuriyeti biz kurduk, onu ila ve idame edecek sizsiniz”* cümlesi ile Türkiye Cumhuriyeti’nin asıl sahibinin gençler olduğu vurgusunu yapmaktadır. Nitekim arkadan gelen gençlerin bu ülkeye verecek daha fazla zamanı ve azmi olacaktır. Ulu Önderimizin bu sözlerinden yola çıkarak varılacak kanaat avukatlık mesleğinin asıl sahiplerinin mesleğe yeni başlayan biz gençler olduğudur.

En nihayetinde her meslektaşın diline pelesenk olan meslek onurunu korumak nasıl ki cübbeye saygı, meslektaş saygı gibi kavramlarla dile getiriliyorsa bunlardan daha mühim olanı mesleğin asıl sahipleri olan stajyer avukatlara sahip çıkılmasıdır. Nitekim Türkiye’de hukuk ve adaletin sağlanması için en baştan başlamak gerekmekte olup mesleğe ilk adımını atan biz stajyerlere gereken değer atfedilmeli ve stajyerlerin haklarına riayet edilmelidir.

Staj sonrası çalışma grubunun amacı, Türkiye genelinde avukatlık stajı sonrası özellikle mesleki anlamda karşılaşılan sorunları tespit etmek ve çözüm üretmektir. Çalışma grubu stajyer avukatların staj sonrasındaki süreçte mesleğe tutunmaya çalışırken yaşadıkları iş kurma sürecine ve işsizliğe, mülakat sürecine, hukuk mezunu sayısının çokluğuna, staj sürecinde mesleki gelişimini sağlayamamaktan kaynaklı sıkıntılara yönelik çalışmıştır.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Kontrolsüzce artan avukat sayısı ve mesleki nitelik endişesi sorunu:

“Kontrolsüzce artan avukat sayısı ve mesleki nitelik endişesi” terimi, Türkiye’de hukuk alanında hızla artan avukat sayısının yarattığı sorunları ve hukuk fakültelerinde eğitimin yetersizliğini ifade

etmektedir. Bu durum; hukuk mezunlarının iş bulma zorluklarını, rekabetin artmasını ve hukuk sektöründeki kalitenin düşmesine neden olmaktadır.

- a. Hukuk fakülteleri (profesörlerin ve dersliklerin niceliği, kütüphanelerin içeriği) ile yasal staj sürecinde yer alan eğitim ve seminerlerin nitelik ve denetimlerinin artırılması gerekmektedir.
- b. Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı mutlaka getirilmelidir.
- c. Kontrolsüzce artan avukat sayısının önüne geçilebilmesi için hukuk fakültesi kontenjanlarının azaltılması gerekmektedir.
- d. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü kapsamında yapılan işlemlere avukatla temsil zorunluluğu getirilmelidir.
- e. Zorunlu müdafilik kapsamında yer alan suçların kapsamı genişletilmelidir.
- f. Adli Kolluk Teşkilatı içerisinde yeni bir yapılanma ile hukuk fakültesi mezunlarına yeni iş sahaları açılarak işsiz avukat sayısındaki artışa engel olunmalıdır. Söz konusu Adli Kolluk Teşkilatı; hukuk mezunlarından oluşan, kolluk aşamasında hukuki denetim yapan bir kurum olarak planlanmaktadır. Kurulması hedeflenen bu teşkilat adli kolluk içerisinde işleyen sürecin hukuki denetimine de katkı sunacaktır.

Oylama: Yukarıdaki çözüm önerileri oy birliğiyle kabul edilmiştir.

- g. Yasal avukatlık stajı sürecindeki ilk 6 aylık adliye stajı’ döneminin lisans eğitim müfredatının içerisine eklenerek teorik ve pratik eğitimin birleştirilmesi, mesleki yeterliliğin artırılması gerekmektedir.

Oylama: 13/14 Kabul edilmiştir. Bir karşı oy vardır.

KARŞI OY: Katılımcı tarafından “*Avukatlık mesleğinin nitelikli olarak yapılabilmesi için teorik bazda çeşitlilik vadeden donanımın üniversite öğreniminde kazanılması gerekir. Teorik öğrenim sürecinde öğrencinin donanımlı hâle gelmeden avukatlık mesleğinin üniversitede pratiğe dökülmesi, mesleğin sağlıklı yapılmamasına sebep olacaktır.*” şeklinde sunulmuştur.

2. Fırsat eşitsizliği, haksız rekabet ve serbest avukat olarak başlamanın zorlukları sorunu:

2.i. Fırsat eşitsizliği, hukuk sektöründe faaliyet gösteren avukatlar arasında adil şartlar ve imkanların bulunmaması durumunu ifade etmektedir. Bu durum, avukatların mesleki başarı, müvekkil bulma ve kariyer gelişimi gibi alanlarda eşit şartlara sahip olmaması anlamına gelmektedir.

- a. Düşük sayıda üyesi bulunan barolarda bölgesel eğitim örgütü kurulmalı ve staj eğitim süreçleri daha verimli geçirilerek genç avukatlar mesleğe hazırlanmalıdır.

Oylama: Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

2.ii. Avukatlar arası haksız rekabet, hukuk sektöründe faaliyet gösteren avukatların mesleki etik kurallara aykırı olarak rekabet etmesi veya kural dışı avantaj elde etmeye çalışması durumunu ifade etmektedir. Bu tür haksız rekabet durumları, hukuk mesleğinin etiği ve dürüstlüğünü tehdit etmektedir.

- a. Baroların denetim mekanizmaları güçlendirilerek Avukatlık Kanunu katı bir şekilde uygulanmalıdır. Avukata çıkar karşılığı iş getirme suçu üzerine kamu spotları yayınlanmalı ve bir şikâyet hattı oluşturulmalıdır. Avukatlık Kanunu kapsamında avukatları ve vatandaşları bilinçlendirme temelli çalışmalar yürütülmelidir.

Oylama: Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

2.iii. Avukat olmayı hedefleyen birçok stajyerin bu isteğindeki en temel neden mesleğin serbestisinin olmasıdır. Söz konusu serbesti için yıllarca emek verip hukuk fakültesini bitiren stajyer avukatların; mesleğe başladığında bu durumun büro açma maliyeti, müvekkil bulamama sorunu, alınan işlerin tahsilatının çok sonra yapılabilmesi gibi birçok nedenden ötürü gerçekleştiremeyeceklerini anlayıp bağlı olarak çalışma mecburiyetinde kalmaktadırlar.

- a. Tüm baroları kapsayacak şekilde, bankalarla anlaşma sağlanarak mesleğe yeni başlayan avukatlara düşük faizli ve ileri tarihli kredi imkanları sağlanmalıdır. Özellikle avukatların mesleklerini icra ederken yoğun bir şekilde kullandığı VakıfBank ile bu anlaşma sağlanmalıdır.
- b. Türkiye Barolar Birliği veya barolar, mesleğe yeni başlayan avukatları desteklemek amacı ile; kırtasiye, mobilya ve teknolojik aletler noktasında firmalarla anlaşma sağlamalıdır.
- c. Mesleğe yeni başlayan avukatlara büro desteği sağlamak amacıyla Ankara Barosu bünyesinde uygulanan '*İlk Bürom Projesi*' gibi projeler Türkiye genelinde yaygınlaştırılmalı, bu hususta resmî kurumlardan destek istenmeli veya barolar iş merkezleriyle mesleğe yeni başlayacak avukatlara destek sağlayacak anlaşmalar yapılmalıdır.

Oylama: Tüm çözüm önerileri oy birliğiyle kabul edilmiştir.

3. Baro ataması müdafiliğinin iyileştirilmesi zorunluluğu:

3.i. Ücret Sıkıntıları: CMK görevlendirmeleri, genç avukatlar için ciddi bir gelir kaynağıdır. Ancak CMK görevlendirme ücretlerinin asgari ücret tarifesine oranla çok düşük olması nedeniyle genç avukatların, bu görevlendirmeden maddi olarak elle tutulur bir gelir elde edememesi sorun teşkil etmektedir.

- a. CMK görevlendirme ücretleri iyileştirilerek Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'ne belli bir oranla sabitlenmelidir. (Örneğin; AAÜT'deki ücret arttıkça belli bir sabit oranla CMK ücretlerinin de artması) Ayrıca CMK görevi kapsamında yapılan giderlerin avukatlara ödenmesi gerekmektedir.

- b. CMK ücretini talep etmek için hazırlanması gereken evrak işleri, online platforma alınarak kolaylaştırıcı bir düzenleme getirilmelidir.

Oylama: Tüm çözüm önerileri oy birliğiyle kabul edilmiştir

3.ii. Puan Sıkıntısı: Bu mekanizma özellikle mesleğin ilk yıllarında mesleki deneyim kazanmak ve gelir elde etmek için oldukça önemlidir. Bu uygulama genç avukatların; pratikteki hukuki süreçleri gözlemlemesi, müvekkillerle iletişim kurması ve dava dosyalarını yönetmesi için önemli bir fırsattır. Bazı şehirlerde, yeni başlayan avukatlar lehine düzenlemelerin olmaması sıkıntılara yol açmaktadır.

- a. Mesleğe yeni başlayan avukatlara, CMK görevlendirmesi noktasında puan avantajları sağlanmalıdır. (Bu kapsamda mesleğe yeni başlayan avukatlara daha sık görevlendirme gelmesini sağlayan sistemin Türkiye genelinde aktifleştirilmesi amaçlanmıştır)

Oylama: Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

4. Bağlı çalışan avukatlara dair sorunlar:

4.i. Bireysel Dosya Alma Sorunu: Bağlı çalışan avukatların bireysel dosya almasının engellenmesi, bağlı bulundukları ofisin müvekkillerinden doğrudan iş almalarını sınırlandıran bir politikadır. Bu tür bir politika, işveren avukatın çıkarlarını ve işlerinin sürekliliğini korumayı amaçlarken mesleğe yeni başlayan avukatların kendi mesleki deneyimlerini geliştirmelerini zorlaştırmaktadır.

- a. Baro nezdinde veya Türkiye genelinde avukatlık mesleği için bir kanuni düzenleme getirilerek bağlı çalışan avukatlara özel asgari ücret belirlenmesi veya bağlı çalışan avukatların çalıştıkları büroda alınan her bir iş için belirli asgari bir prim alması şartı getirilebilir.

Oylama: 5/14 reddedilmiştir.

4.ii. Baro Ataması Müdafiliğinden yararlanamama sorunu: Genç avukatların bir diğer önemli sorunu ise, kıdemli avukatların yanında emek sömürüsü ile karşılaşmalarıdır. Öyle ki bazı bağlı çalışan avukatlara işe alınırken CMK görevlendirmesi almaması şartı sunulmaktadır. Bağlı çalışan avukatların CMK kapsamında görevlendirme almasının engellendiği bu uygulama, hukukun temel prensipleriyle bağdaşmamaktadır. Özellikle mesleğe yeni başlayan avukatların deneyim kazanması açısından bireysel dosya alması, CMK görevlendirmelerini kabul etmesi oldukça önemlidir. Avukatların bireysel dosya alması, mesleki gelişim açısından önemli bir adımdır.

- a. CMK görevlendirilmesine engel olunması mesleki etik ile bağdaşmamaktadır. Bu sorun meslek etiği kurallarına eklenmeli ve kamuoyu bilgilendirilmelidir.

Oylama: Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

5. İş arama sürecinde yaşanan sorunlar:

Türkiye’de mesleğe yeni başlayan avukatlar, iş arama sürecinde birçok sorun yaşamakla birlikte iş bulamamaktadır. İşe alma konusunda birçok işveren avukat iş görüşmelerinde deneyim istemekte fakat yeni başlayan avukatlar bu şartı sağlayamadıkları için deneyim kazanamamaktadır. Dolayısıyla süreçte kısır döngüye girilmektedir. Ülkemizde yaşanan ekonomik sıkıntılar neticesinde işveren avukatlar, bu durumu bahane ederek düşük ücretler teklif etmektedir. Mesleğin henüz başında olan avukatlar ise haklı olarak teklif edilen bu düşük ücretleri kabul etmemektedirler. Bu gibi mağduriyetlerin çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

- a. Mesleğin ilk üç yıllık kıdeminde olan mesleğe yeni başlayan avukatları çalıştıran işveren avukatlara, sigorta primi ve gelir vergisi üzerinden makul bir indirim uygulanmalıdır. Bu düzenlemeyle birlikte mesleğin başında olan avukatların işe alınması artacak ve bu sayede deneyim kazanmaları sağlanacaktır.

Oylama: Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

6. Ruhsat alma sürecinde yaşanan sorunlar:

6.i. Yüksek Giderler: Staj bitiminde mesleğe başlamak için avukatlık ruhsatının alınması gerekmektedir. Ancak ruhsat için bir stajyerin karşılayabileceğinin çok üzerinde harç ve bedeller talep edilmektedir. Öyle ki talep edilen bu ücretler, halihazırda staj boyunca düşük maaş alan stajyer avukatların gelirinin yaklaşık üç katına tekabül etmektedir. Birçok stajyer avukat, bu ücreti karşılamakta güçlük çekmektedir.

- a. Adalet Bakanlığı tarafından talep edilen ruhsat harcının kaldırılması, aksi kanaat hasıl olduğunda bu harçta önemli bir indirim yapılması gerekmektedir.
- b. Baro keseneği olarak alınan kalemlerde fahiş bir miktarın söz konusu olmaması için belli bir üst sınır konularak bu miktarın düşürülmesi gerekmektedir.

Oylama: Tüm çözüm önerileri oy birliğiyle kabul edilmiştir.

6.ii. Ruhsat alma işlemlerinin uzun sürmesi: Türkiye’deki hukuk fakültesi mezunlarının artması ile stajyer avukat sayısında da artış olmuştur. Dolayısıyla ruhsat alma sürecinde ilgili birimlerde yoğunluk oluşmaktadır. Söz konusu bu yoğunluk neticesinde avukat adayları, avukatlık ruhsatı için iki ayı bulan bir bekleme süreci yaşamaktadırlar.

- a. Ruhsat başvurusu yapıldıktan sonra hak kaybı yaşanmaması adına ruhsat alma sürecinin azami kırk gün içerisinde sonuçlanması gerekmektedir. Bu konuda kanuni düzenlemeyle sınırlayıcı süre konulmalıdır.

Oylama: Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

6.iii. Yaşanan Statü Sorunu: Stajın bitmesinden ruhsatın gelmesine kadar geçen süre içerisinde avukat adayları, bir statü sorunuyla karşılaşmaktadır. Bu süre içerisinde ne bir avukatın yapabileceği işleri yapma hakkına sahiptir ne de bir stajyer avukatken yapabildiği işleri yapmaya devam edebilmektedir. Stajyer avukatların birçoğunun işlerine stajının bitmesiyle birlikte son verilmektedir. Bu durumda herhangi bir geliri ve başkaca bir mesleği olmayan avukat adayları mağdur olmaktadır.

- a. Ruhsat başvurusunun yapılmasıyla birlikte avukat adayının hak kayıpları yaşamaması için stajyer avukatlık yaparken kazandığı haklar, ruhsat başvurusunun sonuçlanmasına kadar devam etmelidir.

Oylama: 13/14 Kabul edilmiştir.

KARŞI OY: Katılımcı tarafından “*Staj süreci bittikten sonra ruhsat alımına kadar geçen sürede avukatlar, statü sorununa bağlı olarak hak kaybı yaşamaktadır. Günlerce süren sürecin avukatların aleyhine olmaması için bu süreçte “aday avukat” adı altında muvafakatname kapsamında avukatların İcra Mahkemesi haricindeki mahkemelerde duruşmaya girebilmesi ve işlemleri yürütebilmesi gerektiğini savunuyorum.*” şeklinde sunulmuştur.

7. Mesleğin ilk yıllarında yaşanan ekonomik sorunlar:

7.i. Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin İyileştirilmesi: Her ne kadar AAÜT 21 Eylül 2023 tarihinde iyileştirilmiş olsa da artan hayat pahalılığı ve enflasyon karşısında bir süre sonra yine düşük kalmaktadır. Ülkemizde normal asgari ücrete yılda iki defa zam uygulanmakta fakat avukatlık asgari ücreti bir defa zam almaktadır.

- a. Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi, normal asgari ücreti takiben 1 yıl içerisinde asgari ücretin güncellenmesiyle birlikte güncellenmelidir. Bu yönde kanun değişikliğine gidilerek AAÜT’nin Eylül ayında güncellenir ibaresinin değiştirilmesi gerekmektedir.

Oylama: Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

7.ii. Vergiler ve BAĞ-KUR: Avukatlar, meslek hayatlarında birçok noktada vergilerle karşılaşmakta ve bu konuda zorluk yaşamaktadır. Her ne kadar genç girişimciler adı altında avukatlara bir yıllık BAĞ-KUR muafiyeti ve üç yıllık gelir vergisi muafiyeti hakkı tanınmış olsa da söz konusu bu durumda

avukatların dosyalardan geç tahsilat yapmasından dolayı kendine özgü bir farklılığı vardır. Dolayısıyla yeni başlayan avukatlar için ayrıca bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

- a. Her ne kadar genç girişimci olarak BAĞ-KUR ve gelir vergisi muafiyeti olsa da bu konuda genç avukatlara ayrı bir düzenleme yapılmalıdır. Mesleğe yeni başlayan genç avukatlar bakımından üç yıl süreli BAĞ-KUR primi muafiyeti ile üç yıl süreyle gelir vergisi muafiyeti getirilmelidir. Genç girişimcilerin 2023 yılı itibariyle muaf olduğu gelir vergisinin 150.000 TL'lik sınırının da artırılması gerekmektedir.
- b. Avukatlık Kanunu madde 1'e göre "*avukatlık bir kamu hizmetidir*". Avukatlık mesleğinin aynı zamanda bir kamu hizmeti olduğu, bilhassa adli yardım ve CMK hizmetlerinin ifası sırasında kendisini açık bir şekilde göstermektedir. Çünkü bu hizmetler ifa edilirken hizmetten yararlanacak kişi avukatla serbest piyasa koşullarında bir anlaşma yapmamaktadır. Bu kişilere avukatlık hizmeti verecek kişiler doğrudan baro tarafından atanmakta ve atanmaların ücretleri tarife göre verilmektedir. Gerek ücretin belirlenmesinde gerekse ödeme koşullarında avukatın herhangi bir rolü bulunmamaktadır. Dolayısıyla adli yardım ve CMK hizmetlerinin kamu hizmeti olduğu açıktır. Nasıl ki bir kamu görevlisinin, kamu görevini ifa etmesi nedeniyle kendisine ödenen ücret üzerinden KDV alınmıyorsa avukatın da adli yardım ve CMK hizmetlerini görürken kendisine verilen ücret üzerinden katma değer vergisi alınmamalıdır. Avukatın hem kamu hizmetinin gerçekleşmesine katkı sağlayıp hem de üstüne KDV ödemesi katma değer vergisinin düzenlenme amacıyla uyusmamaktadır. Zira katma değer vergisinin konusunu serbest meslek faaliyeti çerçevesinde sunulan hizmetler oluşturmaktadır. Az önce izah edildiği üzere adli yardım ve CMK hizmetleri; serbest piyasa koşulları çerçevesinde sunulan avukatlık hizmeti olmayıp hizmetten yararlanan kişinin başlangıçta belli olmadığı, atama usulüyle hizmeti verecek kişinin belirlendiği ve ücreti ödeyenin de hizmetten yararlanan olmaması nedenleriyle tam bir kamu hizmeti olduğundan bu hizmetin KDV Kanunu kapsamında olmadığı açıktır.

Adli yardım ve CMK hizmetlerinin KDV'ye dahil olduğu kabul edilse dahi bu defa da uygulanacak KDV oranı %10 olmalıdır. Çünkü 30906 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile II sayılı listenin Diğer Mal ve Hizmetler bölümüne 32. sıra eklenmiş ve eklenen bu 32. sırada aile mahkemelerinde, tüketici mahkemelerinde ve çocuk mahkemelerinde görülen dava ve işler ile vesayet davaları; dava şartı arabuluculuk ve bunlara bağlı ilamlı icra takipleri kapsamında sunulan hizmet için %8 KDV alınacağı düzenlenmiş; bu oran ise 32241 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile %10'a yükseltilmiştir. Nihayet 31671 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda yer alan adli yardım ve adli müzaheret hükümleri kapsamında verilen avukatlık hizmetleri ile aile

mahkemelerinde hizmetler yönünden uygulanacak KDV oranı %10'a yükseltilmiştir. Bu düzenlemeler dikkate alındığında bilhassa CMK müdafiliğinin adli müzaheret kapsamında kalması gerektiği açıktır. Çünkü CMK hizmeti, ihtiyacı olmasına rağmen özel avukat tutamayan kişilere sağlanan bir adli yardımdır ve bu yardım adli müzaherettir. Adli müzaheretin de anılan Cumhurbaşkanlığı Kararı doğrultusunda %10 KDV'ye tabi tutulması zorunludur. Ancak birçok adliye idari işler müdürlükleri bu kapsamda verilen hizmet olsa dahi %20 vergi alınmaktadır. Dolayısıyla bu sıkıntının da düzeltilmesi gerekmektedir.

- c. Avukatların staj sonrası dönemde vergiyle alakalı konularda Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından zorunlu eğitime tabi tutulması gerekmektedir. Özellikle fatura ile serbest meslek makbuzu düzenleme, beyanname doldurma, doldurulan beyannameyi Gelir İdaresi Başkanlığına sunma gibi pek çok konuda Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından eğitim verilmesi yararlı olacaktır.
- d. CMK görevlendirme ücretlerinin ödemesi yapılırken istenen "borcu yoktur" yazısı kamu menfaatine aykırıdır. Bu uygulamanın kaldırılarak CMK görevi yapan avukatların vergi borcu olması sebebiyle ödeme alamaması sorununun düzenlenip söz konusu eşitsizlik ve kamu menfaatine aykırı durum düzeltilmelidir. Şöyle ki avukatın vergi borcuna ilişkin mahsup 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Kanunu'na göre tahsilatı mümkün olup bunun CMK ödemeleri önüne şart olarak koşulmasının kanuni dayanak noktası bulunmadığından hukuka aykırıdır. Bu durum en nihayetinde bir kamu görevi olan zorunlu müdafiliğin yapılmasını engellemektedir.

Oylama: Tüm çözüm önerileri oy birliğiyle kabul edilmiştir.

7.iii. Ekonomik Sıkıntılar Sonucu Yaşanan Ruhsal Sorunlar: Avukatlık mesleği, niteliği itibarıyla zorlu ve psikolojik olarak yorucu bir meslektir. Mesleğin stresine, ayrıca genç avukatların yaşadığı birçok sıkıntı da eklenince ruhsal sıkıntılar kaçınılmaz olmaktadır. Ruhsal sıkıntılar kimi zaman depresyon, kaygı bozuklukları olarak kendini göstermekte olup kimi zaman ise maalesef bahse konu ruhsal çöküşler çok ileriye giderek intihar vakaları ile sonuçlanmaktadır. Özellikle son yıllarda genç avukatların intihar etme oranlarının yükseldiği görülmektedir. Bu yüzden öncelikle çözüm üretilmesi gereken konuların başında bu durum gelmektedir.

- a. Avukat intiharları canımızı en çok yakan ve yüzümüzün kızarması gereken konudur. Bu sorun için öncelikle her baroda ücretsiz psikolojik destek hatlarının oluşması gerekmektedir.

En nihayetinde Ulusal Stajyer Avukat Çalıştayı'nda sunulan konular dikkate alınmadıkça ve bu konularda tespit edilen sorunların çözümü yolunda bir değişim sürecine gidilmedikçe bu üzücü hadiselerin sonunun gelmeyeceği üzüntüyle düşünülmektedir.